

SLOBODA PREJAVU V PRIESTORE ŽIVOTA KULTÚRY

Priestor kultúry je priestorom slobody – slobody slova, slobody umeleckej tvorby, bádania, ale aj priestor pre akcentovanie a zobrazovanie spoločenských problémov a neduhov. Predstavitelia kultúrneho života predstavujú z hľadiska ochrany slobody prejavu nezastupiteľný hlas v rámci diskusie o rôznorodých otázkach spoločnosti, zvlášť keď sa ich hlas (informovanie) týka vecí verejného záujmu.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 439/2016 z 27. októbra 2016)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 27. októbra 2016 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza prerokoval prijatú sťažnosť M. S., J. V., N. V. a L. P., zastúpených advokátom JUDr. Markom Tkáčom, Advokátska kancelária, Námestie sv. Martina 39, Lipany, vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 26 ods. 1 a 3 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva podľa čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove č. k. 19 Co 302/2015-312 z 1. decembra 2015 v I. výroku, ktorým potvrdil rozsudok Okresného súdu Svidník č. k. 4 C 196/2012-217 z 26. marca 2015 v jeho III., V., VI. a VII. bode výroku, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. S., J. V., N. V. a L. P. na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení so základným právom na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj ich právo na ochranu majetku podľa čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a na slobodu prejavu podľa čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s právom na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd výrokom rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 19 Co 302/2015-312 z 1. decembra 2015, ktorým potvrdil rozsudok Okresného súdu Svidník č. k. 4 C 196/2012-217 z 26. marca 2015 v jeho III., V., VI. a VII. výroku, **p o r u š e n é b o l i .**

2. Výrok rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 19 Co 302/2015-312 z 1. decembra 2015, ktorým potvrdil rozsudok Okresného súdu Svidník č. k. 4 C 196/2012-217 z 26. marca 2015 v jeho III., V., VI. a VII. výroku, **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Prešove **j e p o v i n n ý** uhradiť M. S., J. V., N. V. a L. P. trovy konania spolu v sume 640,64 € (slovom šesťstoštyridsať eur a šesťdesiatštyri centov), a to na účet advokáta JUDr. Marka Tkáča, Advokátska kancelária, Námestie sv. Martina 39, Lipany, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. marca 2016 doručená sťažnosť M. S., J. V., N. V. a L. P. (ďalej len „sťažovatelia“) vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 26 ods. 1 a 3 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 19 Co 302/2015-312 z 1. decembra 2015 v I. výroku, ktorým tento potvrdil rozsudok Okresného súdu Svidník (ďalej len „okresný súd“) č. k. 4 C 196/2012-217 z 26. marca 2015 v jeho III., V., VI. a VII. bode výroku (ďalej aj „napadnutý rozsudok“).

1.1 Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 439/2016-27 z 19. mája 2016 prijal sťažnosť na ďalšie konanie.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že okresný súd rozsudkom č. k. 4 C 196/2012-217 z 26. marca 2015 (ďalej aj „rozsudok okresného súdu“) v III., V., VI. a VII. bode výroku rozhodol, že sťažovatelia sú povinní zaplatiť žalobcovi J. K. (ďalej aj „žalobca“) náhradu nemajetkovej ujmy každý v sume 500 eur okrem žalovaného v I. rade (sťažovateľ M. S.), ktorý bol zaviazaný zaplatiť sumu 1 500 eur. Okresný súd mal z vykonaných dôkazov za preukázané, že žalovaní (sťažovatelia) sú pasívne legitimovaní v spore (t. j. nie je pasívne legitimovaný vydavateľ tlače), ktorým sa žalobca domáha voči nim práva na ochranu osobnosti. Sú osobami, ktorých konkrétny článok „*Choromyselné návrhy na pôdu mestského zastupiteľstva nepatria*“ uverejnený v týždenníku Podduklianske novinky 17. 10. 2011, ďalej článok v týždenníku DUKLA zo 6. 2. 2012 „*Čudné vinčovanie novodobých „buditeľov“*“ a text „*Poznámky k žiadosti J. K. zo dňa 8. 4. 2006*“ uverejnený vo Vedeckom Zborníku Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku (ďalej aj „MUK“) č. 26 z roku 2011 svojím obsahom zasiahli do chráneného práva žalobcu na osobnú česť a dobrú povesť. Podľa okresného súdu bola znížená dôstojnosť, vážnosť a česť žalobcu a v danej situácii, mieste, čase a spoločenskom postavení žalobcu by to ako závažnú ujmu vnímala každá fyzická osoba. Súd prvého stupňa uviedol, že slová a hodnotenie žalobcu, ktoré boli v článkoch použité, majú znevažujúcu povahu. Podávajú negatívny obraz o žalobcovi, jeho správaní, charakterových vlastnostiach a pracovných výsledkoch.

2.1 Krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu č. k. 4 C 196/2012-217 z 26. marca 2015 v jeho III., V., VI. a VII. bode výroku, zrušil vo zvyšnej časti (t. j. v bodoch I., II., IV., VIII. a IX. výroku) rozsudok okresného súdu č. k. 4 C 196/2012-217 z 26. marca 2015 (ide o časť, resp. body výroku, ktorými okresný súd o. i. uložil sťažovateľom povinnosť uverejniť na vlastné náklady ospravedlnenie žalobcovi) a vrátil vec v tejto zvyšnej časti okresnému súdu na opätovné rozhodnutie. Krajský súd v napadnutom rozsudku uviedol: „*Odvolacie dôvody spočívali v tvrdení, že rozhodnutie súdu prvého stupňa je „nevymožiteľné“, v tvrdení, že žalovaní nie sú pasívne legitimovaní, lebo sporné texty boli uverejnené v tlači, písali ich ako zamestnanci múzea, texty nijako nezasiahli do práv žalobcu, lebo v nich boli použité len bežné výrazové prostriedky, išlo o reakcie s obranným charakterom a súd prvého stupňa nevykonal dôkaz žiadosťou zo 04.05.2006 - stanoviskom k osobe žalobcu.*

Opravným prostriedkom nebol napadnutý výrok o zamietnutí návrhu v prevyšujúcej časti žiadaného finančného zadostučinenia, čo sa týka tohto výroku - výroku označeného súdom

prvého stupňa ako výrok VIII., rozhodnutie súdu prvého stupňa nadobudlo právoplatnosť v zmysle § 206 ods. 2 O.s.p.

V napadnutej časti odvolací súd preskúmal rozsudok v odvolaní určenom rozsahu. Nad rámec rozsahu a dôvodov nebol odvolací súd oprávnený ani povinný rozhodnutie súdu prvého stupňa preskúmať. Výnimku by mohli tvoriť len tie vady konania, ktoré by mohli mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Odvolací súd posúdil relevantnosť odvolacích dôvodov nie len z hľadiska zvolených formulácií, ale aj z hľadiska ich podstaty, t.j. toho, čo bolo odvolaním sledované, to všetko s prihliadnutím na to, že v odôvodnení rozhodnutia nemusí byť daná odpoveď na každú námietku alebo argument o opravnom prostriedku, ale iba na tie, ktoré majú rozhodujúci význam pre rozhodnutie o odvolaní (Ústavný súd Slovenskej republiky II. ÚS 78/05).

Prioritnou námietkou, ktorou bolo potrebné sa zaoberať, bola námietka nedostatku pasívnej legitímácie žalovaných, a to v dvoch rovinách:

Prvou bola tá, že články, ktoré sa mali žalobcu dotknúť, boli uverejnené v tlači a súd nesprávne vyslovil záver o nezodpovednosti vydavateľa tlače podľa zákona č. 167/2008 Z. z., druhou rovinou to, že pokiaľ články, ktoré boli v tlači uverejnené žalovaní písali, písali ich ako zamestnanci Slovenského národného múzea - Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku; pre obidve tieto roviny má platiť nesprávne právne posúdenie veci.

Nesprávnym právnym posúdením veci sa rozumie omyl súdu pri aplikácii práva. O omyl v aplikácii práva ide vtedy, ak súd použil iný právny predpis, než ktorý mal použiť, alebo ak použil síce správny právny predpis, ale ho nesprávne vyložil.

Všeobecná úprava ochrany osobnosti je v Občianskom zákonníku, fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej a ľudskej dôstojnosti ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy (§ 11) a má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu ich osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadostučinenie (§ 13 ods. 1).

Doplnením rozširujúcim a posilňujúcim všeobecnú občianskoprávnú ochranu osobnosti je zákon č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon), (ďalej len „Tlačový zákon“).

Vzťah oboch úprav, t.j. všeobecnej v Občianskom zákonníku a úpravy v Tlačovom zákone je potrebné chápať ako vzťah úpravy všeobecnej a osobitnej, z čoho vyplýva, že dotknutá osoba si môže zvoliť podľa ktorej právnej úpravy bude ochranu svojej osobnosti uplatňovať, uplatňovať ju môže pritom aj paralelne.

Žalobca si zvolil úpravu zodpovednosti podľa Občianskeho zákonníka, jeho voľba bola legitímna, nebolo preto úlohou súdu prvého stupňa zaoberať sa a hodnotiť, ako sa žalovaní mylne domnievali, zodpovednosťou vydavateľa tlače, v ktorej boli sporné články, texty uverejnené a už vôbec nie tým, že žalobca údajne s oneskorením na tieto články reagoval, nežiadal odpoveď, ale podal žalobu.

Autorom článku uverejneného v Podduklianskych novinách 17.10.2011 bol žalovaný v 1. rade, autormi článku v týždenníku DUKLA zo 06.02.2012 žalovaní v 2. až 4. rade.

K menám autorov týchto článkov bolo pripojené aj slovné spojenie „riaditeľ múzea“, resp. „zamestnanci múzea“, podľa žalovaných má uvedené svedčiť pre to, že pasívne legitimovaným má byť, ak nie vydavateľ tlače, tak múzeum, nie oni.

Z listinného dôkazu - listu generálneho riaditeľa Slovenského národného múzea zo 14.06.2012 (č. l. 201 spisu) vyplýva jednoznačné poukázanie na to, že nie je to Slovenské národné múzeum, ktoré by malo za údajné porušenie práva žalobcu na ochranu osobnosti

zodpovedať, nakoľko jeho práva múzeum neporušilo. Táto písomnosť je pritom priamou reakciou na podanie žalobcu, v ktorom zamestnávateľa žalovaných upovedomuje o článkoch, ktoré boli uverejnené v sporných periodikách.

Je bez akýchkoľvek pochybností, že povinnosťou každého zamestnanca je starať sa o dobrú povest' svojho zamestnávateľa, jeho dobré meno a aj o oprávnenosť jeho existencie v spoločenských vzťahoch, ak však prejavy týchto povinností vybočia z realizácie činnosti zamestnávateľa, ide o exces, za ktorý nesie zodpovednosť konkrétna osoba, ktorá sa excesu dopustila - § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka per analógiam na základe § 853 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

Podľa názoru odvolacieho súdu, v záujme žiadneho zamestnávateľa nemôže byť uverejňovanie takých článkov, ktoré sa môžu dotknúť dôstojnosti inej osoby. Je vylúčené aj to, aby to bolo predmetom činnosti zamestnávateľa žalovaných, preto sa nestotožnil s tvrdeniami žalovaných o tom, že konali v mene svojho zamestnávateľa, z čoho vyplýva, že ak žalobca uplatnil svoj nárok podľa Občianskeho zákonníka voči žalovaným ako súkromným fyzickým osobám, nárok uplatnil na základe toho právneho predpisu, ktorý mu uplatnenie nároku na ochranu osobnosti umožňuje a aj voči osobám, ktoré sú pasívne legitimované.

Ďalšou odvolacou námietkou bolo to, že texty, ktorými sa žalobca cíti byť dotknutý, nijako nezasiahli do práv žalobcu, malo ísť len o ich reakcie obranného charakteru s použitím bežných výrazových prostriedkov.

Podľa čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, aj čl. 26 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené. Každý má právo na slobodu prejavu, t.j. právo zastávať názory, rozširovať informácie. Táto sloboda a právo sú však obmedzené vtedy, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných.

Žiadne základné právo nemá absolútnu prednosť pred inými a ktorékoľvek z nich môže v určitej situácii prevážiť nad iným. Typickým prípadom je stret slobody prejavu (čl. 26 ods. 1, 2 Ústavy Slovenskej republiky) a ochrana dobrej povesti (čl. 19 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky), pri ktorom Ústava Slovenskej republiky neustanovuje žiadnu možnosť obmedzenia tohto práva, hoci v určitých prípadoch môže mať prednosť aj sloboda prejavu, ale len za predpokladu, že je vyslovená v dobrej viere bez snahy poškodiť osobu, na ktorú sa tento prejav vzťahuje (uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 29.07.2008, sp. zn. III. ÚS 238/08).

Ústava Slovenskej republiky v čl. 19 aj v už citovanom ustanovení § 11 Občianskeho zákonníka garantuje právo na česť, dôstojnosť, dobrú povest', právo na ochranu súkromia, chránia teda osobnostné práva.

Občianskoprávna zodpovednosť je objektívna, ten, kto sa zásahu do ochrany osobnosti dopustil, sa nemôže exkulpovať tvrdením, že konal v dobrej viere.

Žalovaní v priebehu celého konania aj v odvolaní tvrdili, že ich konanie bolo obranné aj použité prostriedky mali byť len bežné.

Občianske súdne konanie je ovládané zásadou kontradiktórnosti, čo znamená, že ten, kto niečo tvrdí, musí k vlastným tvrdeniam, z ktorých vyvodzuje pre seba priaznivé dôsledky, predložiť alebo označiť dôkazné prostriedky, inak úspešným byť nemôže.

Článok s názvom „Choromyselné návrhy na pôdu mestského zastupiteľstva nepatria“ podpísaný žalovaným v 1. rade, ktorý bol uverejnený 17.10.2011 v Podduklianských novinách s podtitulom „reakcia“, podľa formulácií a informácií v ňom uvedených nie je možné žiadnou osobou na veci nezainteresovanou chápať ako článok obranného charakteru voči článku, ktorý bol v Podduklianských novinách uverejnený 03.10.2011 a podpísaný žalobcom.

Kým článok podpísaný žalobcom je verejnou výzvou na zmenu názvu festivalu a jeho organizátora, s ktorou sa má vysporiadať Mestské zastupiteľstvo vo Svidníku, t.j. výzvou sa zaoberať, prijať ju alebo odmietnuť, článok podpísaný žalovaným v 1. rade má zjavne, použitými formuláciami, charakteristikou žalobcu, hanlivý, útočný charakter, ktorý u čitateľa musí vzbudiť pozornosť v zmysle poznatku, že osoba v ňom opisovaná svojim konaním a postojom je prospechárska („nenaplnené ambície, komplexy a frustrácie v celoživotnom zápase o akúkoľvek funkciu a osobný prospech“), s pochybným vzdelaním („zrušiť by sa mal aj diplom K.“), zlými povahovými vlastnosťami („intolerantnosť, zlomyseľnosť, nekompetentnosť autora“), nečestným správaním („vedenie Rusínskej obrody ho odkoplo pre špinavosti, ktoré stváral vo vnútri organizácie“).

Obdobnú charakteristiku je možné vydedukovať aj z „Poznámok k žiadosti p. K. zo dňa 08.04.2006“, podpísaných žalovaným v 1. rade, uverejnených vo Vedeckom Zborníku Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku z roku 2011, zostavovateľom ktorého bol žalovaný v 1. rade („práca v múzeu mu nevoňala... mal však aj iné záujmy, dôkazom čoho je skutočnosť, že v roku 1985 bol obvinený a následne odsúdený pre trestný čin neoprávneného používania vecí z majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 133 ods. 1 Trestného zákona. Táto jeho povahová vlastnosť - privlastňovanie si cudzieho majetku ho sprevádza dodnes“).

Obdobný charakter má aj článok, autormi ktorého sú žalovaní v 2. až 4. rade, ktorý bol uverejnený v týždenníku DUKLA 06.02.2012 s titulkom „Čudné vinšovanie novodobých „buditeľov“. Článok má byť „reakciou“ na článok Priania pre Rusínov na rok 2012 z čísla 5. Tento článok v čísle 5 nepísal žalobca ale M. S., predseda OO RO vo Svidníku, tzv. reakcia je však súborom invektívnych charakteristík o osobe žalobcu obdobných ako v článku napísanom žalovaným v 1. rade v Podduklianských novinách, len s použitím iných slovných spojení („z karieristických dôvodov usmerňoval tzv. ukrajinizáciu“, „zradil národnosť, vlast' kde sa narodil, zradil rusínsku obrodu, ktorú teraz špiní“, „individuum s takýmto charakterom je schopné zavrhnúť aj vlastnú mater“, „táto osoba... sa nechutným spôsobom pokúšala získať funkciu riaditeľa... aby si mohla privlastniť dlhoročné výsledky práce tejto ustanovizne. Táto povahová vlastnosť, t.j. privlastňovanie si cudzieho, sprevádza p. K. po celý život, má na to svojrázny certifikát - v roku 1995 bol obvinený a následne odsúdený pre trestný čin neoprávneného používania vecí z majetku v socialistickom vlastníctve“).

Odvolací súd sa stotožnil so záverom súdu prvého stupňa vychádzajúcim z tvrdenia žalobcu, že texty, na ktoré poukázal, autormi ktorých sú žalovaní, zasiahli do jeho osobnostných práv a spôsobili mu tým nie nezávažnú ujmu. Za nie nezávažnú ujmu je potrebné považovať ujmu, ktorú fyzická osoba vzhľadom na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo, intenzitu zásahu, jeho trvanie dopad a dôsledky považuje za ujmu značnú. Pritom však nie sú rozhodujúce jej subjektívne pocity, ale objektívne hľadisko, teda to, či by predmetnú ujmu takto v danom mieste a čase (v tej istej situácii, prípadne v spoločenskom postavení) vnímala aj každá iná fyzická osoba (Najvyšší súd Slovenskej republiky v uznesení 3Cdo/137/2008).

Žalobcovi tak vzniklo právo na náhradu nemajetkovej ujmy, ako správne uzavrel súd prvého stupňa, vzhľadom na formu zásahu - tlačou, obsah textov by akákoľvek iná osoba považovala za ujmu závažnú s oprávnením požadovať zadosťučinenie.

Súd prvého stupňa uložil žalovaným uverejniť spôsobom a v rozsahu ako v rozsudku špecifikoval ospravedlnenie, a uložil im taktiež zaplatiť žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

Žalobca uplatnil obe formy, žiadal ospravedlnenie aj finančné zadosťučinenie.

Čo sa týka ospravedlnenia, treba prisvedčiť odvolacej námietke žalovaných, že výrok rozsudku súdu prvého stupňa je nevykonateľný. Ani jeden zo žalovaných nie je vydavateľom periodika, v ktorom boli sporné texty uvedené, nie je možné im preto uložiť povinnosť uverejniť ospravedlnenie. Súd prvého stupňa, ako zo spisu vyplýva, žalobcu nevyzval na odstránenie vady tejto časti petitu žalobného návrhu, preto odvolaciemu súdu nezostávalo iné, než rozsudok súdu prvého stupňa v tejto časti zrušiť a vrátiť mu vec na ďalšie konanie. Až po tom, ako vyzve žalobcu na odstránenie vady a poučí ho, že petit žaloby musí byť vykonateľný, môže o tejto časti žaloby rozhodnúť. Ak žalobca zotrúva v ďalšom priebehu konania na požiadavke o ospravedlnenie petitom, ktorý bude vykonateľný, súd prvého stupňa pred rozhodnutím taktiež posúdi rozsah z hľadiska formulácie ospravedlnenia, ktoré by mali žalovaní realizovať. Z podstaty sporu je totiž čitateľná animozita zúčastnených strán, pôvod ktorej spočíva v rozdielnych názoroch na národnostnú otázku, čo v žiadnom prípade neprislúcha súdu posudzovať a hodnotiť, okrem toho v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva sa objavujú názory, že verejné ospravedlnenie ako forma morálneho zadosťučinenia môže byť v rozpore so slobodou prejavu. Povinné ospravedlnenie núti jednotlivca vyjadriť svoj názor s ktorým nesúhlasí a táto forma nezdá sa byť nevyhnutnou (Európsky súd pre ľudské práva v rozsudku *Kazakov v. Russia* z 18.12.2008: „The Court notes that the applicant was ordered to issue an apology. In its view, to make someone retract his or her own opinion by acknowledging his or her own wrongness is a doubtful form of redress and does not appear to be „necessary“...“ - „záverom súd poznamenáva, že sťažovateľovi bolo nariadené ospravedlniť sa. Podľa názoru súdu prinútiť niekoho vziať späť svoj vlastný úsudok tým, že uzná svoje pochybenie, je pochybná forma odškodnenia a nezdá sa byť nevyhnutná“ - voľný preklad odv. súdu.)

Súd prvého stupňa v prípade úpravy petitu návrhu v časti žiadaného ospravedlnenia a zotrvaní na žalobe aj v tejto časti sa v rozhodovacom procese vysporiada okrem už uvedeného aj s tým, či ospravedlnenie sa verejným spôsobom po uplynutí niekoľkých rokov nestráca už na svojom význame, ako aj s tým, či takáto forma satisfakcie v konkrétnych okolnostiach prípadu neprivodí stav, keď sa o veci môžu dozvedieť z textu ospravedlnenia aj také ďalšie osoby, ktoré dovtedy o nej nemali žiadny poznatok, t.j. čo vlastne môže pôsobiť kontraproduktívne.

Čo sa týka zadosťučinenia vo forme peňažnej náhrady, žalovaní sa nevyjadrili k jej výške, v tomto zmysle výšku nespochybnili, spochybnili len základ tohto nároku.

Odvolací súd sa stotožňuje s odôvodnením existencie predpokladov pre priznanie finančného zadosťučinenia tak, ako ich uviedol súd prvého stupňa zdôrazňujúc aj zmysel tejto formy náhrady ako ho charakterizoval Najvyšší súd Českej republiky v rozsudku sp. zn. 30Cdo 1542/2003 z 25.09.2003: „Zmyslom náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je určenie vzťahu medzi mierou ujmy na hodnotách ľudskej osobnosti a konkrétnym finančným vyjadrením náhrady takejto ujmy; vždy ide o právny nástroj, ktorého úlohou je zabezpečiť rešpektovanie a ochranu osobnosti fyzickej osoby“.

V masovokomunikačných prostriedkoch tak žalovaný v 1. rade ako i žalovaní v 2. až 4. rade škandalizujúcim spôsobom charakterizovali žalobcu, zverejnili informácie aj o dávno zahľadenom odsúdení žalobcu (žalovaní v 2. až 4. rade dokonca uviedli aj nesprávny rok – 1995), o ktorom sa nie jedna nezainteresovaná osoba mohla prvýkrát dozvedieť až zo zverejnenia tejto informácie. Táto informácia nemala žiadny súvis s motívom, ktorý údajne žalovaných viedol k písaniu sporných textov a nie je možné vnímať ju, vzhľadom na neexistenciu jej kontextu s názorovými rozdielmi na národnostnú otázku inak, ako zlomyselnosť

s cieľom žalobcovi uškodiť. Takéto konanie nemôže byť bez následkov. Najvyšší súd štátu Kalifornia v rozhodnutí Taylor v. Superior Court uviedol túto úvahu, s ktorou sa odvolací súd stotožňuje a považuje ju za aplikovateľnú na danú vec: „Na priznanie sankčnej náhrady sa vždy vyžaduje čosi viac, než len spáchanie civilného deliktu. Musí to byť nejaká priťažujúca alebo poburujúca okolnosť, ako napríklad schválnosť, zlovoľnosť, zlomyselný motív na strane škodcu alebo taká vedomá a úmyselná absencia ohľadov na záujmy druhých, že jeho správanie možno nazvať zlo voľným alebo bezohľadným.“ (cit. podľa Procházka R.: Mak proti Gatsbymu, Osud, vina a zodpovednosť za škodu, Edition Ryba, 2009, s. 78).

Základ nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch bol tak súdom prvého stupňa správne posúdený, rozsah priznaných súm finančného zadosťučinenia, ktorý bol primeraný, nebol namietaný. Rozhodnutie súdu prvého stupňa bolo preto správne.

Čo sa týka odvolacej námietky spočívajúcej v nevykonaní dôkazu - žiadosti zo 04.05.2006 so stanoviskom k osobe žalobcu z 08.04.2006, ide o nedôvodnú odvolaciu námietku, dôkaz bol vykonaný ako vyplýva zo spisu, bolo to na pojednávaní, ktoré na prejednanie veci nariadil súd prvého stupňa.

Pre dôvody, ktoré odvolací súd uviedol, rozsudok súdu prvého stupňa v časti priznaného finančného zadosťučinenia potvrdil s poukazom na ustanovenie § 219 ods. 1, 2 O.s.p. Rozsudok súdu prvého stupňa v časti výroku žiadaného ospravedlnenia podľa § 221 ods. 1 písm. f), h) O.s.p. zrušil spolu so súvisiacim výrokom o trovách konania a v rozsahu zrušenia vrátil vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Ulohou súdu prvého stupňa bude tak, ako je to uvedené vyššie, najprv vyzvať žalobcu na úpravu petitu tak, aby tento bol vykonateľný a následne o ňom rozhodne.»

3. Sťažovatelia sú toho názoru, že okresný súd a krajský súd vec nesprávne právne posúdili, nedostatočne zistili skutkový stav a na základe vykonaných dôkazov dospeli k nesprávnym skutkovým zisteniam. Súd prvého a druhého stupňa taktiež podľa sťažovateľov nesprávne vec právne posúdili tým, že nepoužili správne ustanovenie právneho predpisu a nedostatočne zistili skutkový stav.

3.1 Sťažovatelia sú ďalej toho názoru, že ak má byť toto súdne konanie spravodlivé, bolo potrebné sa zo strany prvostupňového a druhostupňového súdu zaoberať tvrdeniami žalobcu v kontexte celých uverejnených článkov, ktoré boli uverejnené v týždenníku Podduklianske novinky, vo Vedeckom Zborníku MUK vo Svidníku a týždenníku DUKLA, resp. posudzovať celé články, a nie len útržky z nich, ako to bolo nesprávne urobené súdom prvého stupňa a zvlášť súdom druhého stupňa. Podľa mienky sťažovateľov ak by sa sudy prvého a druhého stupňa boli zaoberali celými článkami uverejnenými jednak v týždenníkoch a jednak vo vedeckom zborníku, neboli by rozhodli arbitrárne.

3.2 Sťažovatelia k tomu dopĺňajú, že v týždenníku Podduklianske novinky zo 17. októbra 2011 je na začiatku článku uvedený dôvod, pre ktorý články v týždenníkoch vznikli, čím sa už však sudy nezaoberali, keďže neposudzovali celé uverejnené články. V úvode týždenníka je podľa sťažovateľov uvedené, že: „V posledných číslach našich regionálnych novín sa objavujú výzvy, návrhy, vyjadrenia, a poďakovania z pera J. K., ktorými rozosieva zlobu, rozdúchava národnostné vášne a nenávisť medzi občanmi Svidníka a okolia. Tie isté, resp. podobné štvavé články uverejňuje aj v kultúrno-spoločenskom mesačníku Rusínov SR Národne novinky.“

3.3 Ďalej sťažovatelia poukazujú na to, že v konaní pred okresným súdom a krajským súdom okrem samotného žalobcu žiadna konkrétna osoba, ktorá by potvrdila, že dané články čítala, ako svedok nevypovedala, a preto nemožno byť toho názoru, že samotným zverejnením článkov v tlači došlo k zásahu do práva na ochranu osobnosti žalobcu, a toľž nie v značnej

miere. Keďže súdy podľa sťažovateľov vôbec nezistili ani intenzitu zásahu, jeho trvanie, dopad a dôsledky, nemožno zastávať názor, že došlo k značnému zásahu do osobnostných práv žalobcu. Z napadnutého rozsudku krajského súdu nie je podľa sťažovateľov možné zistiť ani to, ako druhostupňový súd dospel k záveru, že obsah textov by akákoľvek iná osoba považovala za ujmu závažnú, čo nemožno zistiť ani z rozsudku súdu prvého stupňa. Napadnutý rozsudok krajského súdu (ako aj rozsudok okresného súdu) preto sťažovatelia považujú za neodôvodnený, nepreskúmateľný, arbitrárny a v rozpore s právom na spravodlivý súdny proces a právom na slobodu prejavu.

3.4 Sťažovatelia taktiež uviedli, že súdne konanie pred všeobecnými súdmi vzniklo na návrh žalobcu len preto, aby touto formou presadil svoj názor na postavenie rusínsko-ukrajinského etnika, resp. aby dosiahol, že ho sťažovatelia hodnotili za jeho názory týkajúce sa rusínskej otázky, za jeho návrh na zmenu názvu festivalu Slávnosti kultúry Ukrajincov – Rusínov Slovenska na Festival kultúry Ukrajincov a Rusínov a za jeho návrh na zmenu hlavného organizátora festivalu.

3.5 Sťažovatelia v konaní vzniesli námietku nedostatku pasívnej legitímácie, s ktorou sa prvostupňový a druhostupňový súd podľa nich nesprávne vysporiadali. Z článkov, ktoré boli uverejnené, podľa sťažovateľov jednoznačne vyplýva, že boli publikované a spísané v súvislosti s činnosťou Slovenského národného múzea – Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku (ďalej aj „SNM – MUK“), a to sťažovateľmi konajúcimi ako zamestnanci tejto organizácie, čo dosvedčujú ich výpovede, ako aj samotná skutočnosť, že v predmetných článkoch sťažovatelia – zamestnanci SNM – MUK vo Svidníku, píše za samotnú inštitúciu SNM – MUK a zastávajú sa tejto inštitúcie, ako aj jej názorov na problematiku Rusínov – Ukrajincov, pričom pri menách sťažovateľov je zároveň uvedené ich postavenie v SNM – MUK, či už ako riaditeľ SNM – MUK, alebo odborní pracovníci SNM – MUK. O tejto námietke súd prvého stupňa a súd druhého stupňa podľa mienky sťažovateľov rozhodli v rozpore s ustanovením § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka v spojitosti s ustanovením § 853 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Predmetom žaloby sú teda podľa názoru sťažovateľov bezpochyby reakcie riaditeľa múzea a vedúcich oddelení a odborných pracovníkov SNM – MUK, čo odvolací súd nezistil. Vo vzťahu k námietke nedostatku pasívnej legitímácie sťažovatelia zastávajú názor, že súd prvého a druhého stupňa nesprávne aplikovali aj ustanovenie § 5 ods. 1 a 3 a § 8 zákona č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon) v znení neskorších predpisov. Keďže aj krajský súd poukazuje na to, že články sťažovateľov ako zamestnancov SNM – MUK vo Svidníku v týždenníku Podduklianske novinky zo 17. októbra 2011 a v týždenníku DUKLA zo 6. februára 2012 boli „reakciou“, nedošlo zo strany sťažovateľov podľa ich mienky k odpovedi v zmysle ustanovenia § 8 tlačového zákona, čo nebolo ani na základe vykonaných dôkazov preukázané. Tým, že články označené ako „reakcia“ nie sú odpoveďou v zmysle ustanovenia § 8 tlačového zákona, je daná zodpovednosť za zverejnenie predmetných článkov v týždenníku Podduklianske novinky a týždenníku DUKLA na vydavateľoch periodickej tlače, a to v zmysle § 5 ods. 1 tlačového zákona účinného k 1. septembru 2011, na čo súd prvého stupňa a súd druhého stupňa podľa sťažovateľov neprihliadli.

3.6 Sťažovatelia sú toho názoru, že článok v týždenníku Podduklianske novinky zo 17. októbra 2011, ako aj sken dokumentu zo 4. mája 2006 vo Vedeckom Zborníku MUK, tzv. poznámky k žiadosti J. K. z 8. apríla 2006, ktoré spolu so stanoviskom tvorili podľa ich názoru súčasť žiadosti o prijatie adresovanej Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky (ďalej

len „ministerstvo“), a článok v týždenníku DUKLA zo 6. februára 2012 s názvom «Čudné vinčovanie novodobých „buditeľov“» vôbec nezasiahli do osobnostných práv žalobcu, a preto mu nebola spôsobená ani žiadna ujma. Opak v konaní nebol ani preukázaný, keďže žalobca neunesol dôkazné bremeno. V daných článkoch a vo Vedeckom Zborníku SNM – MÚK sa podľa presvedčenia sťažovateľov neobjavili žiadne nepravdivé údaje, žiadne kriminalizujúce slová, žiadne urážlivé, hanlivé slová ani dôstojnosť znižujúce slová a žiadne difamačné skutkové tvrdenia. Jednotlivé články podľa názoru sťažovateľov používajú iba slová, ktoré sa bežne používajú v slovenskom jazyku. Články vznikli iba ako reakcia voči žalobcovi a jeho názorom, ktorý už predtým bezdôvodne napádal (aj rôznymi článkami v periodikách) ukrajinskú kultúru, inštitúciu SNM – MUK a jej pracovníkov spolu s inými jeho spolupracovníkmi, s čím sa súd prvého a druhého stupňa vôbec nevysporiadali, hoci boli predložené zo strany sťažovateľov listinné dôkazy, ktoré boli súčasťou vyjadrení sťažovateľov (napr. vyjadrenia z 8. 1. 2012, 9. 1. 2013, 8. 4. 2013 a 17. 9. 2014), na ktoré súdy vôbec neprihliadli.

3.7 Sťažovatelia, pokračujúc vo svojej sťažnosti, akcentujú, že žalobca sa podľa ich názoru už vyše 25 rokov snaží vyvolať pochybnosti o dôveryhodnosti výsledkov ich dlhoročnej práce, ako aj inštitúcie – Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku, v ktorej žalobca sám pracoval 10 rokov a formou externého štúdia získal vysokoškolské vzdelanie so zameraním na ukrajinskú tému, pričom súd prvého a druhého stupňa odignorovali písomné vyjadrenie a dôkazy o protiprávných zásahoch do práv sťažovateľov na národnostnú a kultúrno-etnickú identifikáciu, o jeho nespočetných krivých obvineniach, neoprávnených sťažnostiach, žiadostiach, návrhoch a iných invektívach. Prvostupňový a druhostupňový súd podľa sťažovateľov síce kvalifikovali inkriminované písomnosti ako reakcie sťažovateľov, avšak vôbec neskúmali, čím boli vyvolané. Útočný vo vyjadreniach bol podľa sťažovateľov vždy žalobca, ich reakcie mali výlučne obranný charakter, a preto náhľad na danú vec, ako učinil aj krajský súd, je podľa ich mienky nesprávny. Predmetné články vznikli podľa sťažovateľov iba v dobrom úmysle, a to v úmysle zastaviť bezprecedentné a nezmyselné invektívy žalobcu, jeho neoprávnené obvinenia dehonestujúce ukrajinskú národnosť, jej kultúru, poukázať na jeho cieľ ovládnuť inštitúciu SNM – MUK a privlastniť si jej doterajšie výsledky, príp. poukázať na snahu žalobcu o likvidáciu tejto inštitúcie.

3.8 Sťažovatelia dávajú do pozornosti, že žalobca je bývalý člen Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky za národnosť rusínsku.

3.9 Pokiaľ ide o odsúdenie žalobcu, k tomu sťažovatelia uvádzajú, že žalobca bol v súlade s v tom čase platnými a účinnými právnymi predpismi trestného práva súdený a odsúdený verejne a ide o pravdivú informáciu, čo nepoprel ani samotný žalobca, čím sťažovatelia neuviedli žiadny nepravdivý údaj.

3.10 Sťažovatelia napadnutý rozsudok krajského súdu, ktorý nevzal do úvahy kompletne predmetné články v týždenníkoch a kompletnú žiadosť o prijatie u ministra kultúry Slovenskej republiky zamestnancov SNM – MUK, považujú za znevažovanie dlhoročných výsledkov práce profesionálnych múzejníkov uznávaných vo vedeckých a kultúrnych kruhoch doma i zahraničí. Článok v týždenníku Podduklianske novinky zo 17. októbra 2011 a v týždenníku DUKLA zo 6. februára 2012, ako aj písomnosť „Poznámky k žiadosti p. J. K. z 8. apríla 2006“ tvoriaca súčasť žiadosti SNM – MUK o prijatie zo 4. mája 2006 u ministra kultúry Slovenskej republiky, ktorá bola uverejnená vo Vedeckom Zborníku MUK č. 26 z roku 2011, sú vo svojej celosti podľa presvedčenia sťažovateľov uplatnením práva na slobodu prejavu zaručeného v čl. 26 ods. 1 a 2 ústavy a v čl. 10 ods. 1 prvej vete dohovoru. Žalobca, ktorý podľa

sťažovateľov v konaní ani nekonkretizoval, do ktorého z osobnostných práv mu malo byť zasiahnuté, nepreukázal žiadny vznik ujmy v dôsledku uverejnenia článkov, resp. ani žiadny neoprávnený zásah do jeho osobnostných práv, jeho rozsah, intenzitu zásahu, trvanie, dopad a ani dôsledky, čím nemožno hovoriť o zásahu v značnej miere do práva na ochranu osobnosti, a preto v danom prípade nie je naplnené ustanovenie § 11 a § 13 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka.

3.11 V závere sa sťažovatelia vyjadrili k uloženej povinnosti uhradiť nemajetkovú ujmu žalobcu a uviedli, že popretím samotného základu nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je zároveň popretá aj samotná výška priznanej sumy nemajetkovej ujmy. Úvahy krajského súdu o nespochybňovaní výšky nemajetkovej ujmy boli preto podľa názoru sťažovateľov nesprávne, keďže aj ustanovenie § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka ustanovuje, že výšku náhrady určí súd, a preto ak by krajský súd dospel k záveru, že výška náhrady priznaná súdom prvého stupňa nie je správna, je povinný v súlade so zásadou spravodlivého súdneho procesu určiť správnu výšku náhrady nemajetkovej ujmy. Keďže nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v danom prípade nie je podľa sťažovateľov vôbec dôvodný, krajský súd nemal žalobcovi priznať náhrady nemajetkovej ujmy v sume 1 500 eur a trikrát v sume 500 eur, a preto aj záver druhostupňového súdu o správnosti priznaného finančného zadostučinenia, t. j. náhrady nemajetkovej ujmy, bol z už uvedených dôvodov podľa sťažovateľov nesprávny.

4. Sťažovatelia navrhli vydať tento nález:

„a) Základné právo M. S.(...) na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, právo na slobodu prejavu garantované čl. 26 ods. 1 a 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo vlastniť majetok zaručené čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo pokojne užívať majetok podľa čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, rozsudkom Krajského súdu v Prešove, č. k. 19Co/302/2015-312, zo dňa 01.11.2015, v I. výroku, ktorým potvrdil rozsudok Okresného súdu Svidník, č. k. 4C/196/2012-217, zo dňa 26.03.2015, v III. výroku, bolo porušené.

Rozsudok Krajského súdu v Prešove, č. k. 19Co/302/2015-312, zo dňa 01.12.2015, v I. výroku, ktorým potvrdil rozsudok Okresného súdu Svidník, č. k. 4C/196/2012-217, zo dňa 26.03.2015, v III. výroku, sa zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

Krajský súd v Prešove je povinný uhradiť M. S.(...) trovy konania (trovy právneho zastúpenia - § 13a ods. 1 písm. a) a c) v spojení s ustanovením § 10 ods. 8, § 11 ods. 3 a § 13 ods. 2 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov - 2 x 91,29 EUR + § 16 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov - 2 x 8,58 EUR) v sume 99,87 EUR / 199,74 EUR: 2/ do 15 dní od doručenia rozhodnutia na účet jeho právneho zástupcu.

b) Základné právo J. V.(...) na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, právo na slobodu prejavu garantované čl. 26 ods. 1 a 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo vlastniť majetok zaručené čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo pokojne užívať majetok podľa čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, rozsudkom Krajského súdu v Prešove, č. k. 19Co/302/2015-312, zo dňa 01.12.2015, v I. výroku, ktorým potvrdil rozsudok Okresného súdu Svidník, č. k. 4C/196/2012-217, zo dňa 26.03.2015, v V. výroku, bolo porušené.

Rozsudok Krajského súdu v Prešove, č. k. 19Co/302/2015-312, zo dňa 01.12.2015, v I. výroku, ktorým potvrdil rozsudok Okresného súdu Svidník, č. k. 4C/196/2012-217, zo dňa 26.03.2015, v V. výroku, sa zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

Krajský súd v Prešove je povinný uhradiť J. V.(...) trovy konania (trovy právneho zastúpenia - § 13a ods. 1 písm. a) a c) v spojení s ustanovením § 10 ods. 8, § 11 ods. 3 a § 13 ods. 2 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov - 2 x 91,29 EUR + § 16 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov - 2 x 8,58 EUR) v sume 99,87 EUR / 199,74 EUR: 2/ do 15 dní od doručenia rozhodnutia na účet jeho právneho zástupcu.

c) Základné právo N. V.(...) na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, právo na slobodu prejavu garantované čl. 26 ods. 1 a 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo vlastniť majetok zaručené čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo pokojne užívať majetok podľa čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, rozsudkom Krajského súdu v Prešove, č. k. 19Co/302/2015-312, zo dňa 01.12.2015, v I. výroku, ktorým potvrdil rozsudok Okresného súdu Svidník, č. k. 4C/196/2012-217, zo dňa 26.03.2015, v VI. výroku, bolo porušené.

Rozsudok Krajského súdu v Prešove, č. k. 19Co/302/2015-312, zo dňa 01.12.2015, v I. výroku, ktorým potvrdil rozsudok Okresného súdu Svidník, č. k. 4C/196/2012-217, zo dňa 26.03.2015, v VI. výroku, sa zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

Krajský súd v Prešove je povinný uhradiť N. V.(...) trovy konania (trovy právneho zastúpenia - § 13a ods. 1 písm. a) a c) v spojení s ustanovením § 10 ods. 8, § 11 ods. 3 a § 13 ods. 2 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov - 2 x 91,29 EUR + § 16 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov - 2 x 8,58 EUR) v sume 99,87 EUR / 199,74 EUR: 2/ do 15 dní od doručenia rozhodnutia na účet jeho právneho zástupcu.

d) Základné právo L. P.(...) na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, právo na slobodu prejavu garantované čl. 26 ods. 1 a 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo vlastniť majetok zaručené čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo pokojne užívať majetok podľa čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, rozsudkom Krajského súdu v Prešove, č. k. 19Co/302/2015-312, zo dňa 01.12.2015, v I. výroku, ktorým potvrdil rozsudok Okresného súdu Svidník, č. k. 4C/196/2012-217, zo dňa 26.03.2015, v VII. výroku, bolo porušené.

Rozsudok Krajského súdu v Prešove, č. k. 19Co/302/2015-312, zo dňa 01.12.2015, v I. výroku, ktorým potvrdil rozsudok Okresného súdu Svidník, č. k. 4C/196/2012-217, zo dňa 26.03.2015, v VII. výroku, sa zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

Krajský súd v Prešove je povinný uhradiť L. P.(...) trovy konania (trovy právneho zastúpenia - § 13a ods. 1 písm. a) a c) v spojení s ustanovením § 10 ods. 8, § 11 ods. 3 a § 13 ods. 2 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov - 2 x 91,29 EUR + § 16 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov - 2 x 8,58 EUR) v sume 99,87 EUR / 199,74 EUR : 2/ do 15 dní od doručenia rozhodnutia na účet jeho právneho zástupcu. “

II.

Vyjadrenie odporcu a replika sťažovateľov

5. Ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie požiadal o vyjadrenie (i) krajský súd ako odporcu v konaní, ako aj (ii) dotknutú osobu – žalobcu v konaní pred krajským súdom. Uvedeným subjektom zaslal na tento účel sťažnosť sťažovateľov aj uznesenie ústavného súdu o prijatí sťažnosti na ďalšie konanie.

5.1 Ústavný súd uvádza, že dotknutá osoba – žalobca v konaní pred krajským súdom, nevyužila možnosť vyjadriť sa k podanej sťažnosti a na písomnú výzvu zo 6. júna 2016 nezaslala ústavnému súdu žiadne vyjadrenie.

5.2 Po doručení vyjadrenia odporcu, resp. uplynutí lehoty poskytnutej ústavným súdom na zaslanie vyjadrenia, mali sťažovatelia možnosť zaujať k vyjadreniu odporcu písomne stanovisko (repliku).

Vyjadrenie odporcu

6. Listom č. Spr/10052/2016 z 23. júna 2016 doručeným ústavnému súdu 29. júna 2016 sa k podanej sťažnosti vyjadril odporca.

6.1 Podľa odporcu vo veci vedenej na krajskom súde pod sp. zn. 19 Co 30/2015 odvolací súd konal v medziach svojej právomoci. Právne závery odvolacieho súdu vyplývajú podľa jeho názoru z vykonaného dokazovania. Jeho úvahy uvedené v dôvodoch rozhodnutia z 1. decembra 2015 vychádzajú z konkrétnych faktov prípadu, sú logické a majú oporu v obsahu spisového materiálu.

6.2 Odporca ďalej konštatoval, že prejav nespokojnosti sťažovateľov s napadnutým rozsudkom je potrebné hodnotiť aj tak, že obsah základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nie je zárukou toho, že rozhodnutie súdu bude spĺňať očakávania a predstavy účastníka konania. Základným atribútom podľa odporcu je, aby postup súdu bol v súlade so zákonom, aby bol ústavne akceptovateľný a aby jeho rozhodnutie bolo možné kvalifikovať ako zákonné, preskúmateľné a nearbitrárne.

6.3 Podľa názoru odporcu v predmetnej veci bol uvedený predpoklad dodržaný postupom odvolacieho súdu, aj obsah napadnutého rozsudku je čo do dôvodov zákonný, nearbitrárny a preskúmateľný. Nie je preto možné z hľadiska doterajšieho stavu veci podľa mienky odporcu konštatovať porušenie základných práv účastníka súdneho konania upravených v čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy.

6.4 Referujúca sudkyňa senátu „19Co“ JUDr. Monika Jusková zároveň doplnila, že v odvolacom konaní proti rozsudku okresného súdu č. k. 4 C 196/2012-217 z 26. marca 2015 senát odvolacieho súdu vedený jeho predsedníčkou JUDr. Zlatou Simkovou dospel po preskúmaní rozsudku súdu prvého stupňa, ako aj konania, ktoré mu predchádzalo, k rozhodnutiu vyplývajúcemu z napadnutého rozsudku, ktorý je sťažovateľmi namietaný. Napadnutý rozsudok odvolacieho súdu je podľa referujúcej sudkyne riadne odôvodnený, vychádzajúci z právnych predpisov v ňom uvedených, pri výklade a aplikácii ktorých nedošlo k odchýleniu sa od znenia príslušných ustanovení, a krajský súd ani nepoprel ich význam a účel.

6.5 Odporca zároveň vyjadril súhlas s tým, aby ústavný súd upustil podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) od ústneho verejného prerokovania veci.

Replika sťažovateľov

7. Listom z 25. augusta 2016 doručeným ústavnému súdu 30. augusta 2016 sťažovatelia súhlasili s upustením od verejného ústneho pojednávania vo veci, k vyjadreniu odporcu nezaujali žiadne stanovisko.

III.

Závery ústavného súdu

8. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 26 ods. 1 ústavy sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.

Podľa čl. 26 ods. 3 ústavy cenzúra sa zakazuje.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

Podľa čl. 10 ods. 1 dohovoru každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Tento článok nebráni štátom, aby vyžadovali udeľovanie povolení rozhlasovým, televíznym alebo filmovým spoločnostiam.

Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré stanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva. Toto ustanovenie však nebráni právu štátu prijímať zákony, ktoré považuje za nevyhnutné, aby upravid užívanie majetku v súlade so všeobecným záujmom alebo zabezpečil platenie daní alebo iných poplatkov alebo pokút.

1. K namietanému porušeniu čl. 26 ods. 1 ústavy a čl. 10 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu

9. Slobodu prejavu (ktorá zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky) je potrebné považovať za konštitutívny znak demokratickej pluralitnej spoločnosti a za jednu zo základných podmienok na jej chod a individuálnu (seba)realizáciu jednotlivca.

9.1 Sloboda prejavu patrí do vlastnej sféry ľudskej slobody, ktorá je spätá predovšetkým s vnútornou oblasťou vedomia a zahŕňa atribúty tejto ľudskej slobody, ku ktorej patrí sloboda svedomia, sloboda myslenia a sloboda zastávať, šíriť a prijímať názory na všetky otázky spojené so životom spoločnosti. Sloboda prejavu je prakticky neoddeliteľná od slobody myslenia. Nijaká spoločnosť, v ktorej nie sú tieto slobody rešpektované, nie je slobodná, nech už má vláda tejto spoločnosti (štátu) akúkoľvek formu (porov. Mill, John Stuart. On Liberty. Third Edition. London: Longman, Green, Longman, Roberts & Green, 1864, s. 26 – 27). Každý človek má nespochybniteľné právo verejne proklamovať svoj názor, pričom zakázať verejne vyjadrovať názory znamená zničiť slobodu prejavu (porov. Blackstone, W. Commentaries on the Laws of England. Book the Fourth. The Fourth Edition. Oxford: Clarendon Press, 1770, s. 151 – 152).

9.2 Tento imperatív vlastný modernej konštitucionalistike a ústavám demokratických právnych štátov je akcentovaný v priestore modernej Európy predovšetkým súdnymi orgánmi ochrany ľudských práv a základných slobôd, ako je Európsky súd pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) a ústavné sudy štátov Európy.

9.3 Európsky súd pre ľudské práva považuje v zmysle svojej ustálenej judikatúry k čl. 10 dohovoru slobodu prejavu za jeden z esenciálnych základov demokratickej spoločnosti a jednu zo základných podmienok jej progresu a rozvoja každého jednotlivca [porov. *Handyside v. Veľká Británia*, č. 5493/72, plenárny rozsudok ESLP zo 7. 12. 1976, bod 49; rovnaké závery porov. aj v *Observer and Guardian v. Veľká Británia*, č. 13585/88, plenárny rozsudok ESLP z 26. 11. 1991; bod 59; *Oberschlick v. Rakúsko*, č. 11662/85, plenárny rozsudok ESLP z 23. 5. 1991, bod 57; *Nilsen and Johnsen v. Nórsko*, č. 23118/93, rozsudok Veľkej komory ESLP z 25. 11. 1999, bod 43; z novej judikatúry *Rádio Twist v. Slovenská republika*, č. 62202/00, rozsudok ESLP z 19. 12. 2006, bod 47; *Axel Springer v. Nemecko*, 39954/08, rozsudok Veľkej komory ESLP zo 7. 2. 2012, bod 78; *Centro Europa 7 S.R.L. and Di Stefano v. Taliansko*, č. 38433/09, rozsudok Veľkej komory ESLP zo 7. 6. 2012, bod 131; *Ringier Axel Springer Slovensko v. Slovenská republika* (č. 2), č. 21666/09, rozsudok ESLP zo 7. 1. 2014, bod 48 a ďalšie].

9.4 Podľa Spolkového ústavného súdu (Bundesverfassungsgericht) Spolkovej republiky Nemecko je sloboda prejavu priamym vyjadrením ľudskej osobnosti, je jedným z najušľachtilejších ľudských práv vôbec. Podľa Spolkového ústavného súdu Nemecka je sloboda prejavu konštitutívnym prvkom demokracie, keďže umožňuje konštantnú intelektuálnu rozpravu, súboj názorov, ktorý je tomuto systému vlastný. V istom zmysle je sloboda prejavu základným pilierom slobody ako takej (porov. rozhodnutia Spolkového ústavného súdu Nemecka 1 BvR 400/51 z 15. 1. 1958, bod 31; 1 BvR 131/96 z 24. 3. 1998, bod 27; 2 BvR 2219/01 z 15. 12. 2004, bod 15).

9.5 Ústavný súd Českej republiky rovnako považuje slobodu prejavu za jednu z najdôležitejších hodnôt každej demokratickej spoločnosti a opakovane trvá na tom, že každý názor, stanovisko, kritika je v zásade prípustnou záležitosťou. Podľa Ústavného súdu Českej republiky v podmienkach liberálnej demokracie je každému dovolené vyjadrovať sa k veciam verejným, ktoré môžu byť verejne posudzované. Ide o výraz demokratického princípu, o výraz participácie občianskej spoločnosti na veciach verejných (porov. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 823/11 zo 6. marca 2012, body 19 a 21; taktiež porov. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 357/96 z 10. decembra 1997).

9.6 Ústavnému súdu sa opakovane dostalo príležitosti prispieť k ústavnoprávnej rozprave o slobode prejavu. V jednom zo svojich rozhodnutí extenzívnejšie pojednávajúcich o ochrane slobody prejavu, v náleze sp. zn. II. ÚS 326/09 zo 4. marca 2010, deklaroval, že sloboda prejavu je nevyhnutná pre demokraciu a pre tvorbu slobodnej verejnej mienky v otvorenej spoločnosti, je základným pilierom demokratickej spoločnosti, v ktorej je každému dovolené vyjadrovať sa k verejným veciam a vynášať o nich hodnotové sudy, pričom aj pri kritike platí z princípu demokracie vyplývajúca ústavná prezumpcia, že ide o kritiku dovolenú (porov. II. ÚS 326/09, bod 39). Ústavný súd následne v náleze sp. zn. III. ÚS 385/2012 z 21. januára 2014 aj v duchu judikatúry ESLP (najmä už uvedeného rozsudku ESLP vo veci *Handyside v. Veľká Británia*, bod 49) doplnil, že sloboda prejavu vo všetkých štátoch vybudovaných na demokratických princípoch predstavuje jeden zo základných pilierov demokracie a uplatňuje sa nielen voči informáciám a myšlienkam, ktoré sú prijímané priaznivo, resp. sú pokladané za neškodné či neutrálne, ale aj voči tým, ktoré urážajú, šokujú alebo znepokojujú štát alebo časť

obyvateľstva, čo je dané požiadavkami pluralizmu, znášanlivosti a otvorenosti, bez ktorých nemožno hovoriť o demokratickej spoločnosti.

9.7 Obmedzenie slobody prejavu je v demokratickej spoločnosti výnimkou, ktorú je navyše potrebné interpretovať reštriktívne a je možné ju ospravedlniť iba kvalifikovanými okolnosťami. Predložená interpretácia obmedzenia slobody prejavu primárne zakazuje tzv. predchádzajúce obmedzenie (doktrína „no previous restraint“), typicky cenzúru (porov. čl. 26 ods. 3 ústavy), resp. dovoľuje obmedziť slobodu prejavu v prípadoch, ak ide o prejav jasne a bezprostredne vytvárajúci podstatné ohrozenie [doktrína „clear and present danger“; k tomu porov. široko citované stanovisko legendárneho sudcu O. W. Holmesa Jr., ktoré sa stalo základom rozhodnutia Najvyššieho súdu Spojených štátov amerických vo veci *Schenck v. United States* 249 U.S. 47 (1919) z 3. marca 1919, bod 50] určitého kvalifikovaného vyššieho záujmu.

9.8 Moderným jazykom ústavy a dohovoru povedané, slobodu prejavu možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných alebo na ochranu určitého kvalifikovaného verejného záujmu. Limitačná klauzula inkorporovaná v čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru (už citované) explicitne uvádza dôvody takéhoto obmedzenia, pričom takéto obmedzenie musí byť stále v súlade s demokratickým charakterom spoločnosti („nevyhnutné v demokratickej spoločnosti“).

9.9 Článok 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru nedávajú štátu neobmedzený priestor na uváženie („margin of appreciation“) v určení, v prospech akého štátom proklamovaného verejného záujmu štát obmedzí slobodu prejavu. Takéto uváženie štátu ide ruka v ruku s dohľadom nad ním prostredníctvom súdnych orgánov – ústavného súdu a ESLP. Tento dohľad zahŕňa otázku, či bolo uvedené obmedzenie slobody prejavu legálne, legitímne a nevyhnutné, pričom dohľad pokrýva tak oblasť legislatívy, ako aj jej aplikáciu v praxi predovšetkým prostredníctvom súdov [porov. už uvedený rozsudok ESLP vo veci *Handyside v. Veľká Británia*, bod 49; ale aj *Sunday Times v. Veľká Británia* (č. 1), č. 6538/74, plenárny rozsudok ESLP z 26. 4. 1979, bod 59; *Tele 1 Privatfernseh v. Rakúsko*, č. 32240/96, rozsudok ESLP z 21. 9. 2000, bod 34; *Mouvement Raëlien Suisse v. Švajčiarsko*, č. 16354/06, rozsudok Veľkej komory ESLP z 13. 7. 2012, body 59 – 60].

9.10 Dôvodom obmedzenia slobody prejavu môže byť o. i. ochrana práv iných, teda aj základné právo na česť podľa čl. 19 ods. 1 ústavy, resp. čl. 16 ods. 1 ústavy, konkretizované § 11 a nasl. zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“). Na úrovni zákona chráni teda ustanovenie § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka osobnosť súkromných osôb pred neoprávnenými zásahmi zo strany iných súkromných osôb alebo štátu. Takýmto zásahom do osobnostných práv môže byť aj zverejnenie nepravdivých a poškodzujúcich údajov o určitej osobe. Teória a súdna prax preto rozlišuje medzi skutkovými tvrdeniami, u ktorých možno zisťovať ich pravdivosť, a hodnotovými súdmi.

9.11 V prípade, že orgány verejnej moci rozhodli, že dotknutá osoba (t. j. sťažovateľ pred ústavným súdom) výkonom slobody prejavu porušila povinnosť (teda ústavné a zákonné obmedzenie slobody prejavu) uloženú podľa čl. 19 ods. 1 ústavy, resp. čl. 16 ods. 1 ústavy konkretizovanú § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka a dotknutá osoba (t. j. sťažovateľ pred ústavným súdom) namieta, že tento zásah do jej slobody prejavu [spočívajúci v rozhodnutí orgánov verejnej moci, že dotknutá osoba výkonom svojho práva na slobodu prejavu porušila čl. 19 ods. 1 ústavy, resp. čl. 16 ods. 1 ústavy a § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka] zo strany orgánov verejnej moci nebol ústavný (t. j. že vôbec nedošlo ku kolízii slobody prejavu c/a

ochrany osobnosti) alebo ústavne proporcionálny (t. j. že síce došlo ku kolízii slobody prejavu c/a ochrany osobnosti, ale v konkrétnom prípade bolo potrebné dať prednosť slobode prejavu), ústavný súd skúma v prípade zásahu do slobody prejavu dotknutej osoby v záujme orgánmi verejnej moci tvrdenej ochrany osobnosti:

(I) či druh predmetného prejavu dotknutej osoby je chránený v zmysle čl. 26 ústavy a čl. 10 dohovoru,

(II) či došlo k zásahu do slobody prejavu,

(III) či uvedený zásah mal zákonný základ a

(IV) následne skúma samotný prejav perspektívou odpovedí na otázky najmä

- KTO (aké médium, resp. či redaktor, účastník diskusie, verejný funkcionár, súkromná osoba a pod.),

- O KOM (na akú tému),

- ČO (aké názory, myšlienky a idey),

- KDE (v rámci akého publikačného nástroja),

- KEDY (či v rámci napr. jedného článku, alebo opakovane vo viacerých článkoch pod.) a

- AKO (spôsob, rozsah, formulácia a pod.)

uviedol (uverejnil, povedal), pričom na základe odpovedí na dané otázky možno zistiť, či

(IV.a) došlo ku kolízii dvoch ústavou chránených záujmov (sloboda prejavu vysielateľa c/a ochrana osobnosti) a či

(IV.b) pri kladnej odpovedi na otázku v bode IV.a bolo ústavne proporcionálne (test proporcionality; bližšie k testu proporcionality aplikovanému ústavným súdom pozri nález sp. zn. II. ÚS 152/08 z 15. decembra 2009) zasiahnuť zo strany orgánov verejnej moci do slobody prejavu dotknutej osoby [konštatovať porušenie čl. 19 ods. 1 ústavy, resp. čl. 16 ods. 1 ústavy a § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka] v prospech ochrany osobnosti tretej osoby. Je potrebné však upozorniť, že tento dôležitý, avšak nie vždy jednoznačný nástroj, je len jednou z pomôcok najmä pri skúmaní difamácie a slobody prejavu.

9.12 Ústavný súd napokon dodáva, že väčšinou preskúmava len určitý výsek súdnych rozhodnutí definovaný sťažnosťou a právnou úpravou, čo determinuje rozsah prieskumu. Žaloby o ochranu osobnosti, ak je v nich komponent slobody prejavu, majú už na všeobecných súdoch svoj ústavnoprávny charakter, keďže je to práve všeobecný súd, ktorý ako prvý zasiahne do slobody prejavu alebo ochrany osobnosti svojím rozhodnutím tým, že „dá prednosť“ jednému z práv na úkor druhého, resp. kde uprednostní pri strete týchto práv jedno z nich (t. j. zasiahne do hmotných ústavných práv), čo odôvodňuje aj možnosť plnej ingerencie ústavného súdu do ich preskúmavania (porov. II. ÚS 152/08, bod 27; II. ÚS 647/2014, bod 25; Smet, S. Freedom of Expression and the Right to Reputation: Human Rights in Conflict. In: American University International Law Review, Vol. 26, No. 1, s. 185). Táto plná ingerencia sa v konaní o sťažnostiach s predmetom sporu ochrany osobnosti c/a slobody prejavu prejavuje (a musí sa prejaviť) o. i. aj tým, že ústavný súd podáva vlastný právny názor na to, čo je z ústavnoprávneho hľadiska a vzhľadom na skutkový stav správnu odpoveďou na už rozlíšené otázky, a to v záujme posúdenia, či vzhľadom na odpovede na tieto otázky mala dostať v konaní pred všeobecnými súdmi prednosť sloboda prejavu alebo ochrana osobnosti. Týmto spôsobom ústavný súd postupoval v minulosti v sporoch o ochranu osobnosti a slobodu prejavu niekoľkokrát a opakovane, v tejto súvislosti pozri napr. nález II. ÚS 152/08, z novších napr. nález II. ÚS 184/2015 alebo nález IV. ÚS 492/2012.

1.1 Aplikácia uvedených záverov na prerokovávanú vec sťažovateľov

10. Ústavný súd v úvode poznamenáva, že pri preskúmaní napadnutého rozsudku krajského súdu vychádzal zo svojho ustáleného právneho názoru, podľa ktorého odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového súdu a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (porov. II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08), pretože prvostupňové a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok. Tento právny názor zahŕňa aj požiadavku komplexného posudzovania všetkých rozhodnutí všeobecných súdov (prvostupňového aj odvolacieho), ktoré boli vydané v priebehu príslušného súdneho konania (porov. IV. ÚS 350/09). Z toho dôvodu ústavný súd posudzoval napadnutý rozsudok krajského súdu v spojení s rozsudkom okresného súdu a právnymi závermi v ňom uvedenými.

10.1 Okresný súd rozsudkom č. k. 4 C 196/2012-217 z 26. marca 2015 v III., V., VI. a VII. bode výroku rozhodol, že sťažovatelia sú povinní zaplatiť žalobcovi J. K. náhradu nemajetkovej ujmy každý v sume 500 eur okrem žalovaného v I. rade (M. S.), ktorý bol zaviazaný zaplatiť sumu 1 500 eur. Okresný súd mal z vykonaných dôkazov preukázať, že žalovaní (sťažovatelia) sú pasívne legitimovaní v spore (t. j. nie je pasívne legitimovaný vydavateľ tlače), ktorým sa žalobca domáha voči nim práva na ochranu osobnosti. Sú osobami, ktorých konkrétny článok „*Choromyselné návrhy na pôdu mestského zastupiteľstva nepatria*“ uverejnený v týždenníku Podduklianske novinky 17. 10. 2011, ďalej článok v týždenníku DUKLA zo 6. 2. 2012 „*Čudné vinčovanie novodobých „buditeľov“*“ a text „*Poznámky k žiadosti J. K. zo dňa 8. 4. 2006*“ uverejnený vo Vedeckom Zborníku MUK č. 26 z roku 2011 svojím obsahom zasiahli do chráneného práva žalobcu na osobnú česť a dobrú povesť. Podľa okresného súdu bola znížená dôstojnosť, vážnosť a česť žalobcu a v danej situácii, mieste, čase a spoločenskom postavení žalobcu by to ako závažnú ujmu vnímala každá fyzická osoba. Súd prvého stupňa uviedol, že slová a hodnotenie žalobcu, ktoré boli v článkoch – textoch použité, majú znevažujúcu povahu. Podávajú negatívny obraz o žalobcovi, jeho správaní, charakterových vlastnostiach a pracovných výsledkoch.

10.2 Krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu č. k. 4 C 196/2012-217 z 26. marca 2015 v jeho III., V., VI. a VII. bode výroku, zrušil vo zvyšnej časti (t. j. v bodoch I., II., IV., VIII. a IX. výroku) rozsudok okresného súdu č. k. 4 C 196/2012-217 z 26. marca 2015 (ide o časť, resp. body výroku, ktorými okresný súd o. i. uložil sťažovateľom povinnosť uverejniť na vlastné náklady ospravedlnenie žalobcovi) a vrátil vec v tejto zvyšnej časti okresnému súdu na opätovné rozhodnutie.

11. Najprv (I) ústavný súd uvádza, že uverejnenie článkov v tlačenej médiu, v ktorom autori článku prezentujú svoje názory, postoje a idey, je plne kryté slobodou prejavu v zmysle čl. 26 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 10 ods. 1 dohovoru a ochranou, ktorá sa slobode prejavu v demokratickom právnom štáte poskytuje.

12. Po druhé (II), tým, že krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu č. k. 4 C 196/2012-217 z 26. marca 2015 v jeho III., V., VI. a VII. bode výroku, ktorým okresný súd rozhodol, že sťažovatelia sú povinní zaplatiť žalobcovi J. K. náhradu nemajetkovej ujmy každý v sume 500 eur okrem žalovaného v I. rade (M. S.), ktorý bol zaviazaný zaplatiť sumu 1 500 eur z dôvodu, že ich konkrétny článok „*Choromyselné návrhy na pôdu mestského zastupiteľstva nepatria*“ uverejnený v týždenníku Podduklianske novinky 17. 10. 2011, ďalej článok v týždenníku DUKLA zo 6. 2. 2012 „*Čudné vinčovanie novodobých „buditeľov“*“ a text „*Poznámky k žiadosti J. K. a zo dňa 8. 4. 2006*“ uverejnený vo Vedeckom Zborníku MUK č. 26 z roku 2011 svojím obsahom zasiahli do chráneného práva žalobcu na osobnú česť a dobrú povesť, došlo k zásahu do slobody prejavu sťažovateľov.

13. Úlohou ústavného súdu bolo posúdiť, či v danom prípade išlo z ústavného hľadiska o akceptovateľné obmedzenie slobody prejavu.

14. V danom prípade išlo nepochybne o obmedzenie slobody prejavu sťažovateľov na zákonnom podklade (III), ktorý tvorili ustanovenia § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, pričom zároveň išlo o obmedzenie, ktoré sledovalo ochranu práva na súkromie, resp. práva na ochranu osobnosti žalobcu.

15. Za týchto okolností bolo z hľadiska ústavnej akceptovateľnosti napadnutého rozsudku krajského súdu kľúčové posúdiť, či bol zásah do slobody prejavu sťažovateľov primeraný, t. j. či zodpovedal zásade proporcionality.

15.1 Ústavný súd preto pristúpil hic et nunc k preskúmaniu proporcionality medzi zásahom do slobody prejavu sťažovateľov a ústavnými garanciami práva na súkromie žalobcu. Na ten účel, obdobne ako v iných porovnateľných prípadoch (napr. II. ÚS 152/08, II. ÚS 326/09, I. ÚS 408/2010, IV. ÚS 492/2012) ústavný súd vykonal test proporcionality založený na (IV) hľadaní odpovedí na otázky KTO, O KOM, ČO, KDE, KEDY a AKO v danom prípade „hovoril“ (uverejnil informáciu).

KTO zásah do práva na ochranu osobnosti (práva na súkromie) vykonal

16. Z dokazovania vykonaného všeobecnými súdmi vyplýva, že sťažovatelia sú zamestnancami Slovenského národného múzea – Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku s tým, že žalovaný v 1. rade M. S. je riaditeľom SNM – MUK a žalovaní v 2. rade J. V., v 3. rade N. V., vo 4. rade L. P. sú odborní pracovníci SNM – MUK.

16.1 Sťažovatelia sú aktívni v kultúrnej oblasti a M. S. má akademické pozadie.

16.2 Priestor kultúry je priestorom slobody. Slobody slova, slobody umeleckej tvorby, bádania, ale aj priestor pre akcentovanie a zobrazovanie spoločenských problémov, neduhov. Kultúra môže edukovať, obohacovať spoločenský (verejný) život, ale aj rôznou formou reagovať na páľčivé otázky súčasnosti (príp. minulosti a pod.) na mikroúrovni alebo úrovni celospoločenskej. Možno zovšeobecniť, že kultúra sú vzťahy, inštitúcie alebo umenie, cez ktoré charakterizujeme či popisujeme spoločnosť. Podľa UNESCO je kultúra *„komplex špecifických duchovných, materiálnych, intelektuálnych a emocionálnych črt spoločnosti alebo sociálnej skupiny, ktorý zahŕňa spolu s umením a literatúrou aj spoločný spôsob života, životný štýl, hodnotový systém, tradície a vieru“* („culture should be regarded as the set of distinctive spiritual, material, intellectual and emotional features of society or a social group, and that it encompasses, in addition to art and literature, lifestyles, ways of living together, value systems, traditions and beliefs“; pozri UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity, 2002. Dostupné na: http://www.unesco.org/education/imld_2002/universal_decla.shtml).

16.3 Kultúra sprostredkúva diferentné pohľady na svet, spoločnosť, provokuje myseľ a je často reflexiou spoločnosti, je spôsobilá kreovať identitu spoločnosti, hodnoty spoločnosti.

16.4 Sťažovatelia ako predstavitelia kultúrneho života v regióne (predstavitelia kultúrnej inštitúcie – SNM – MUK) teda predstavujú z hľadiska ochrany slobody prejavu nezastupiteľný hlas v rámci diskusie o rôznorodých otázkach spoločnosti (regiónu), zvlášť keď sa ich hlas (informovanie) týka vecí verejného záujmu.

16.5 Všeobecné súdy však nevenovali statusu sťažovateľov ako šíriteľov spornej informácie (článku) žiadnu pozornosť, nezaoberali sa prostredím, v ktorom sťažovatelia pôsobia, a úlohami, ktoré v spoločnosti sťažovatelia plnia.

O KOM boli inkriminované články a do koho osobnostnej sféry zasahovali

17. Dôsledkom snahy o podporu výmeny názorov o verejne zaujímavých témach je aj kategorizácia osôb, ktorých sa informácie uvedené v tlači týkajú a do ktorých osobnostnej sféry negatívne zasahujú, resp. môžu zasahovať. Hranice akceptovateľnosti šírenia informácií týkajúcich sa osobnostnej sféry sú najširšie u politikov a najužšie u „bežných“ občanov.

17.1 V zmysle dôkazov reflektovaných všeobecnými súdmi je nesporné, že žalobca J. K. v období rokov 2011 až 2014 aktívne pôsobil v regióne Prešov a vo Svidníku pri obhajobe práv Rusínov. Do roku 2014 bol členom Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ústavný súd zistil, že žalobca je uvedený v archívnom dokumente Zloženie Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny 2011 – 2014 ako zástupca rusínskej národnostnej menšiny a člen výboru s hlasovacím právom; dostupné na <http://www.narodnostnemensiny.gov.sk/vybor-pre-narodnostne-mensiny-a-etnicke-skupiny/>), ktorý je stálym odborným orgánom Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, pre otázky týkajúce sa národnostných menšín a etnických skupín a ich príslušníkov a pre oblasť implementácie Európskej charty regionálnych a menšinových jazykov v zmysle čl. 7 ods. 4 charty a Rámcového dohovoru na ochranu menšín. Ako člen výboru publikoval v regionálnych novinách rôzne články, kde vyjadroval svoj názor na vzťah národnosti Rusín a národnosti Ukrajinec tak, že ide o dve etniká.

17.2 Žalobca bol v čase publikovania sporných článkov (roky 2011 a 2012) verejne činný v prostredí, ktoré možno nazvať politicko-odborné, ako člen Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, zaujímal stanoviská k otázkam celospoločenského charakteru a ako člen Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť mal možnosť podieľať sa na formovaní konkrétnej politiky vlády Slovenskej republiky. Takáto osoba si musí byť vedomá, že jej aktivity majú byť a budú pod dohľadom (kontrolou) odbornej i laickej verejnosti (resp. občianskej spoločnosti), keďže v „hre“ je otázka vplyvu takejto osoby na reálnu politiku vlády Slovenskej republiky v konkrétnej (aj keď odbornej) oblasti.

17.3 Z pohľadu ochrany súkromia (osobnosti) žalobcu je preto nutné konštatovať, že hranice akceptovateľnosti šírenia informácií týkajúcich sa osoby žalobcu sú širšie oproti „bežným“ občanom nemajúcim vplyv na formovanie politiky vlády Slovenskej republiky a ktorí nie sú členmi určitého politicko-odborného fóra.

17.4 Všeobecné súdy sa však vo svojich rozsudkoch vôbec nevenovali otázke akceptovateľnosti šírenia informácií týkajúcich sa osoby žalobcu či jeho statusu vo verejnom živote, resp. žalobcu bez ďalšieho považovali za „bezühonného občana“, pričom na adresu žalobcu artikulovali iba nasledovné: *„Aj napriek tomu, že trest, ktorý bol žalobcovi uložený v roku 1985 a bol dávno zahladený, snažia sa žalobcu verejne kriminalizovať dokonca v článku uverejnenom v periodiku DUKLA uvádzajú dátum 1995, čo je dokonca nesprávny dátum, správny je rok 1985. ... Toto odsúdenie bolo však zahladené a na žalobcu sa pozerá akoby nebol odsúdený. Súd je toho názoru a stotožňuje sa s názorom žalobcu, že týmito tvrdeniami v článkoch a úsudkami zo strany žalovaných došlo k zásahu do osobnostných práv žalobcu, ktorý je objektívne spôsobilý spôsobiť ujmu na jeho osobnostných právach. ... Preto nikto nie je oprávnený zverejňovať takúto skutočnosť a už vôbec nie za účelom zneváženia osobnosti žalobcu a zabránenia vyjadrovania jeho názorov. ... Mimoriadna závažnosť tvrdení zverejnených žalovanými spočíva v týchto skutočnostiach, že žalovaní verejne kriminalizujú bezúhonného občana, žalovaní používajú veľmi silné výrazy... Vo vzťahu do práva žalobcu*

spätého s ochranou jeho osobnosti, týmto útokom prostredníctvom uverejnených článkov bolo vážne narušené a poškodené právo žalobcu na osobnú česť, dobrú povesť, týmto v značnej miere bola znížená dôstojnosť, vážnosť a česť žalobcu. Podľa názoru súdu, by v tejto situácii, v danom mieste a čase v spoločenskom postavení žalobcu vnímala ako závažnú ujmu každá fyzická osoba.“

17.5 Všeobecné súdy neakcentovali jeden z dôležitých prvkov rozhodovania stretu slobody prejavu c/a ochrany osobnosti – status žalobcu (subjektu domáhajúceho sa ochrany osobnosti) vo verejnom živote spoločnosti, resp. zo zisteného stavu vecí vyvodili nesprávny záver o žalobcovi ako o „bežnom“ občanovi, pri ktorom sú hranice akceptovateľnosti šírenia informácií týkajúcich sa jeho osobnostnej sféry najužšie.

ČO bolo obsahom inkriminovaných článkov

18. Pri posudzovaní proporcionality medzi slobodou prejavu a právom na ochranu osobnosti je nevyhnutné posúdiť aj obsah prejavu sťažovateľov, ktorý mal spôsobiť nepripustný zásah do osobnostných práv žalobcu.

18.1 Nielen z titulkov, ale aj z celkového obsahu inkriminovaných článkov (v novinách Podduklianske novinky z dátumom vydania 17. októbra 2011 pod názvom „*CHOROMYSELNÉ NÁVRHY NA PÔDU MESTSKÉHO ZASTUPITEĽSTVA NEPATRIA, PÁN K. ZAVÁDZA A KLAME*“, vo Vedeckom zborníku MUK č. 26 z roku 2011 pod názvom „*Poznámky k žiadosti p. J. K. zo dňa 8. 4. 2006*“ a v týždenníku občanov podduklianskeho regiónu DUKLA s dátumom vydania 6. februára 2012 pod názvom «*ČUDNÉ VINČOVANIE NOVODOBÝCH „BUDITEĽOV“*») vyplýva, že ich predmetom boli informácie o verejných aktivitách žalobcu, konkrétne (i) o návrhoch žalobcu prednesených podpredsedovi vlády Slovenskej republiky a predsedovi Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť Rudolfovi Chmelovi a Mestskému zastupiteľstvu mesta Svidník, ďalej (ii) o verejných a obdobných funkciách, ktoré žalobca počas života vykonával, a o návrhu žalobcu o spôsobe zriadenia samostatného rusínskeho múzea so samostatnou rusínskou kultúrou a (iii) o pôsobení žalobcu v Okresnej organizácii Rusínskej obrody vo Svidníku a aktivitách žalobcu v rusínskej otázke (založenie Múzea rusínskej kultúry v Prešove a pod.).

18.2 V súvislosti s verejnými aktivitami žalobcu sťažovatelia v uvedených článkoch poukázali na odsúdenie žalobcu pre trestný čin neoprávneného používania vecí z majetku v socialistickom vlastníctve v roku 1985.

18.3 Vzhľadom na to, že žalobca v čase uverejnenia článkov bol verejne činný v prostredí, ktoré možno nazvať politicko-odborné, ako člen Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, ústavný súd nenachádza racionálny dôvod na to, aby predmetom pozornosti verejnosti (odbornej i laickej) nemohli byť verejné aktivity žalobcu súvisiace s otázkami, ktoré sú (viac či menej) predmetom aj jeho pôsobenia vo Výbore pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Rovnako niet dôvodu, prečo by v tejto súvislosti nebolo prípustné poukazovať na predchádzajúce verejné pôsobenie žalobcu, či už v rôznych verejných funkciách, alebo verejným angažovaním sa v kultúrnych a obdobných otázkach v danom regióne, príp. poukázať (objektívne) na dokázané porušenie právnych predpisov žalobcom v minulosti.

18.4 K otázke predmetu inkriminovaných článkov okresný súd v rozsudku uvádza: „*Žalovaní v súdnom konaní ani nepopreli, že vedome chceli vyvolať pochybnosti*

o dôveryhodnosti žalobcu, o jeho osobnej a profesionálnej cti. Aj napriek tomu, že trest, ktorý bol žalobcovi uložený v roku 1985 a bol dávno zahladený, snažia sa žalobcu verejne kriminalizovať dokonca v článku uverejnenom v periodiku DUKLA uvádzajú dátum 1995, čo je dokonca nesprávny dátum, správny je rok 1985. ... Motív žalovaných, ktorým bolo zabrániť žalobcovi prezentovať iný názor na odbornú etnologickú otázku vybočil z medzi legitimacy, tvrdenia a hodnotenia nie sú robené v medziach profesionálnych názorov na etnické postavenie Rusínov a Ukrajincov, sú robené útočne z cieľom škandalizovať, osočovať a ohovárať.“

18.5 Krajský súd v napadnutom rozsudku k predmetu článkov uviedol: *«Článok s názvom „Choromyselné návrhy na pôdu mestského zastupiteľstva nepatria“ podpísaný žalovaným v 1. rade, ktorý bol uverejnený 17.10.2011 v Podduklianských novinách s podtitulom „reakcia“, podľa formulácií a informácií v ňom uvedených nie je možné žiadnou osobou na veci nezainteresovanou chápať ako článok obranného charakteru voči článku, ktorý bol v Podduklianských novinách uverejnený 03.10.2011 a podpísaný žalobcom.*

V masovokomunikačných prostriedkoch tak žalovaný v 1. rade ako i žalovaní v 2. až 4. rade škandalizujúcim spôsobom charakterizovali žalobcu, zverejnili informácie aj o dávno zahladenom odsúdení žalobcu (žalovaní v 2. až 4. rade dokonca uviedli aj nesprávny rok - 1995), o ktorom sa nie jedna nezainteresovaná osoba mohla prvýkrát dozvedieť až zo zverejnenia tejto informácie. Táto informácia nemala žiadny súvis s motívom, ktorý údajne žalovaných viedol k písaniu sporných textov a nie je možné vnímať ju, vzhľadom na neexistenciu jej kontextu s názorovými rozdielmi na národnostnú otázku inak, ako zlomyselnosť s cieľom žalobcovi uškodiť.»

18.6 Všeobecné sudy podľa mienky ústavného súdu veľmi lakonicky až nedostatočne posúdili predmet inkriminovaných článkov. Ani náznakom sa nezaoberali skutočnosťou, že primárne bolo obsahom (predmetom) článkov verejné (súčasnú i minulé) pôsobenie žalobcu a jeho aktivity s tým spojené, žalobcove návrhy prednesené na verejných fórach (podpredsedi vlády Slovenskej republiky a predsedovi Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a mestskému zastupiteľstvu mesta Svidník, návrh bol publikovaný v Podduklianských novinách 3. októbra 2011) a vyjadrenia týkajúce sa tém celoregionálneho (až celospoločenského) charakteru (témy zriaďovania múzeí, kultúrneho postavenia Rusínov, aktivít organizácií a inštitúcií zaoberajúcich sa rusínskou a ukrajinskou otázkou a pod.).

18.7 Vôľa vyvolať pochybnosti o dôveryhodnosti žalobcu, o jeho osobnej a profesionálnej cti, prezentovanie ostrých názorov na etnické postavenie Rusínov a Ukrajincov a charakteristika žalobcu mohli byť (pozri ďalej odpoveď na otázku AKO) až sekundárnym a sprievodným javom predmetných článkov. Nebolo primárnym predmetom článkov vykresliť charakter žalobcu, ale poukázať na jeho verejné angažovanie sa (primárny predmet článkov), pričom spôsob angažovania sa žalobcu v spoločenských otázkach sťažovatelia dávajú do súvisu aj s ich charakteristikou osobnostných čŕt žalobcu (sekundárny a sprievodný jav článkov).

KDE boli inkriminované články uverejnené

19. Užitočným kritériom pri posudzovaní zásahu do slobody prejavu je miesto zaznenia či uverejnenia sporných výrokov. Vo všeobecnosti platí, že čím hromadnejšie sa informácia distribuuje, tým vyššia je ochrana osobnostných práv.

19.1 Inkriminované články boli uverejnené v regionálnych periodikách či oblastných publikačných nástrojoch. Nešlo teda o printové médiá s celoslovenskou pôsobnosťou, a teda ich „public impact“ je výrazne nižší ako pri celoslovenských denníkoch či týždenníkoch, resp. ako

pri širokodostupných publikačných nástrojoch (blog, internetová stránka, e-kniha a pod.). Ústavný súd však pripúšťa, že z pohľadu regiónu, t. j. množiny ľudí žijúcich či obývajúcich daný región, môže ísť o významný publikačný nástroj, ktorý má potenciál osloviť väčšinu obyvateľov daného regiónu, ktorý si aj na základe článkov publikovaných v daných regionálnych médiách môžu spoluutvárať názor na osoby spomínané v daných článkoch.

19.2 Tieto premenné však všeobecné súdy, ako vyplýva z ich rozsudkov, nevzali pri riešení otázky intenzity zásahu do osobnostných práv žalobcu do úvahy.

KEDY bol inkriminované články uverejnené

20. Ústavný súd už v tomto náleze zdôraznil, že žalobca bol v čase publikovania sporných článkov (roky 2011 a 2012) verejne činný v prostredí, ktoré možno nazvať politicko-odborné, ako člen Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť.

20.1 Na ťarchu žalobcovi tak v tomto prípade musí pri posudzovaní oprávnenosti zásahu do jeho osobnostných práv byť skutočnosť, že inkriminované články boli publikované v čase, keď bol členom Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, keďže takéto verejné pôsobenie je vecou legitímneho verejného záujmu.

20.2 Uvedený rozmer veci opomenuli všeobecné súdy vo svojich rozsudkoch zohľadniť a čo sa týka hodnotenia významu času (obdobia) publikácie sporných článkov, rozsudok okresného súdu aj napadnutý rozsudok krajského súdu mlčia.

AKO boli informácie v inkriminovaných článkoch formulované

21. Európsky súd pre ľudské práva pri posudzovaní limitov slobody prejavu starostlivo rozlišuje medzi faktami a hodnotiacimi úsudkami. Existenciu faktov možno preukázať, zatiaľ čo otázka pravdivosti hodnotiacich úsudkov neprípúšťa dôkazy (porov. Feldek v. Slovenská republika, č. 29032/95, rozsudok ESĽP z 12. 7. 2001). Aj keď hodnotiaci úsudok vzhľadom na svoj subjektívny charakter vylučuje dôkaz pravdy, musí vychádzať z dostatočného faktického základu (Jerusalem v. Rakúsko, č. 26958/95, rozsudok ESĽP z 27. 2. 2001). Z uvedeného vyplýva, že ak v konkrétnom prípade sú z hľadiska ústavnej akceptovateľnosti posudzované hodnotiace úsudky, tak je ochrana výrokov takéhoto charakteru z hľadiska slobody prejavu s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu intenzívnejšia ako v prípade uverejnenia faktov (skutkových tvrdení), ktoré sa môžu ukázať neskôr ako nepravdivé. Tento prístup ESĽP k posudzovaniu právnych sporov, ktorých predmetom je konflikt medzi slobodou prejavu a právom na ochranu súkromia, konštantne uplatňuje vo svojej judikatúre aj ústavný súd (porov. napr. II. ÚS 152/08, II. ÚS 326/09, II. ÚS 340/09, IV. ÚS 362/09, IV. ÚS 302/2010), a preto ho považuje za potrebné uplatniť aj vo veci sťažovateľov.

21.1 Klasifikácia prejavu ako faktu alebo hodnotiaceho úsudku je vecou posúdenia príslušných orgánov, predovšetkým všeobecných súdov (porov. Prager and Oberschlick, č. 15974/90, rozsudok ESĽP z 26. 4. 1995, bod 36). Všeobecne aplikovateľné kritérium na klasifikáciu výrokov na fakty a hodnotiace úsudky neexistuje, avšak vo veci Andreescu proti Rumunsku (rozsudok ESĽP z 8. 6. 2010, body 94 – 96) ESĽP konštatoval, že svoju úlohu zohrávajú aj okolnosti, že pôvodca výroku neprezentuje určité skutočnosti ako istoty, ale vyjadruje len pochybnosti či podozrenie, a že jeho snahou je v dobrej viere informovať verejnosť o veci všeobecného záujmu (porov. mutatis mutandis IV. ÚS 472/2012). Ústavný súd vo veci sp. zn. PL. ÚS 12/09 uviedol, že skutkové tvrdenia sú také vyjadrenia, ktoré možno

podrobiť testu pravdivosti [obdobne Ústavný súd Českej republiky vo veci sp. zn. I. ÚS 453/03 alebo Spolkový ústavný súd Nemecka vo veci 1 BvR 23/94 z 13. 4. 1994 (BVerfGE 90, 241, 247)]. Hodnotiace úsudky sú potom všetky ostatné tvrdenia. Ak nie je možné skutkové tvrdenia oddeliť od hodnotiacich úsudkov, je potrebné na nich nazerať ako na hodnotiace úsudky, keďže tie poskytujú širšiu mieru ochrany slobody prejavu [porov. závery Spolkového ústavného súdu Nemecka vo veciach 1 BvR 1555/88 z 9. 10. 1991 (BVerfGE 85, 1, 15 ff.), 1 BvR 434/87 z 11. 1. 1994 (BVerfGE 90, 1, 15)].

21.2 Okresný súd aj krajský súd považovali za neprípustnú kritiku zo strany sťažovateľov na adresu žalobcu sériu výrokov v uverejnených článkoch v novinách Podduklianske novinky s dátumom vydania dňa 17. 10. 2011 pod názvom „*CHOROMYSELNÉ NÁVRHY NA PÔDU MESTSKÉHO ZASTUPITELSTVA NEPATRIA, PÁN K. ZAVÁDZA A KLAME*“, vo Vedeckom zborníku MUK č. 26 z roku 2011 pod názvom „*Poznámky k žiadosti p. J. K. zo dňa 8. 4. 2006*“ a v týždenníku občanov podduklianskeho regiónu DUKLA s dátumom vydania dňa 6. 2. 2012, pod názvom „*ČUDNÉ VINČOVANIE NOVODOBÝCH „BUDITEĽOV*“

21.3 Okresný súd k výrokom sťažovateľov uviedol: *«Súd dospel k záveru, že slová a hodnotenia žalobcu, ktoré použili žalovaní vo svojich článkoch majú znevažujúcu povahu, podávajú negatívny obraz o osobe žalobcu, jeho správaní, charakterových vlastnostiach a pracovných výsledkoch. ...*

Aj napriek tomu, že trest, ktorý bol žalobcovi uložený v roku 1985 a bol dávno zahladený, snažia sa žalobcu verejne kriminalizovať...

Súd je toho názoru a stotožňuje sa s názorom žalobcu, že týmito tvrdeniami v článkoch a úsudkami zo strany žalovaných došlo k zásahu do osobnostných práv žalobcu, ktorý je objektívne spôsobilý spôsobiť ujmu na jeho osobnostných právach.

Žalovaní žalobcu verejne kriminalizujú a používajú silné výrazy, robia tak pre svoje osobné záujmy to s jediným cieľom, prinútiť žalobcu, aby nevyslovoval svoj názor. Články podľa názoru súdu objektívne vyvolávajú dojem pravdu skresľujúci, čím pôsobia difamačne. Podľa súdu je zrejmé, že články uvádzajú tvrdenia ďaleko nad rámec prípustných úsudkov, vedľa toho obsahujú nepravdivé údaje a difamačné skutkové tvrdenia a pre svoj excenzívny charakter nemôžu obstať ani ako vyjadrenie názoru. Mimoriadna závažnosť tvrdení zverejnených žalovanými spočíva v týchto skutočnostiach, že žalovaní verejne kriminalizujú bezúhonného občana, žalovaní používajú veľmi silné výrazy ako „indivídium“ s takýmto charakterom je schopné zavrhnúť aj vlastnú mater, táto povahová vlastnosť, t.j. privlastňovanie si cudzieho sprevádza p. K. po celý život. Má na to svoj vlastný „certifikát“ - v roku 1985 bol obvinený a následne odsúdený pre trestný čin neoprávneného užívania cudzej veci z majetku v socialistickom vlastníctve“, „ho vedenie rusínskej obrody na Slovensku odkoplo pre špinavosti“, „najnovšie vo svojich primitívnych zlátaninách“. Vo vzťahu do práva žalobcu spätého s ochranou jeho osobnosti, týmto útokom prostredníctvom uverejnených článkov bolo vážne narušené a poškodené právo žalobcu na osobnú česť, dobrú povesť, týmto v značnej miere bola znížená dôstojnosť, vážnosť a česť žalobcu. Podľa názoru súdu, by v tejto situácii, v danom mieste a čase v spoločenskom postavení žalobcu vnímala ako závažnú ujmu každá fyzická osoba.»

21.4 Krajský súd zhmul výroky sťažovateľov, ktoré mali byť príčinou neoprávneného zásahu do osobnostných práv žalobcu, takto: *«... článok podpísaný žalovaným v 1. rade má zjavne, použitými formuláciami, charakteristikou žalobcu, hanlivý, útočný charakter, ktorý u čitateľa musí vzbudiť pozornosť v zmysle poznatku, že osoba v ňom opisovaná svojim*

konaním a postojom je prospechárska („nenaplnené ambície, komplexy a frustrácie v celoživotnom zápase o akúkoľvek funkciu a osobný prospech“), s pochybným vzdelaním („zrušiť by sa mal aj diplom K.“), zlými povahovými vlastnosťami („intolerantnosť, zlomyselnosť, nekompetentnosť autora“), nečestným správaním („vedenie Rusínskej obrody ho odkoplo pre špinavosti, ktoré stváral vo vnútri organizácie“).

Obdobnú charakteristiku je možné vydedukovať aj z „Poznámok k žiadosti p. K. zo dňa 08.04.2006“, podpísaných žalovaným v 1. rade, uverejnených vo Vedeckom Zborníku Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku z roku 2011, zostavovateľom ktorého bol žalovaný v 1. rade („práca v múzeu mu nevoňala... mal však aj iné záujmy, dôkazom čoho je skutočnosť, že v roku 1985 bol obvinený a následne odsúdený pre trestný čin neoprávneného používania vecí z majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 133 ods. 1 Trestného zákona. Táto jeho povahová vlastnosť - privlastňovanie si cudzieho majetku ho sprevádza dodnes“).

Obdobný charakter má aj článok, autormi ktorého sú žalovaní v 2. až 4. rade, ktorý bol uverejnený v týždenníku DUKLA 06.02.2012 s titulkom „Čudné vinšovanie novodobých „buditeľov““. Článok má byť „reakciou“ na článok Priania pre Rusínov na rok 2012 z čísla 5. Tento článok v čísle 5 nepísal žalobca ale M. S., predseda OO RO vo Svidníku, tzv. reakcia je však súborom invektívnych charakteristík o osobe žalobcu obdobných ako v článku napísanom žalovaným v 1. rade v Podduklianských novinách, len s použitím iných slovných spojení („z karieristických dôvodov usmerňoval tzv. ukrajinizáciu“, „zradil národnosť, vlast' kde sa narodil, zradil rusínsku obrodu, ktorú teraz špiní“, „individuum s takýmto charakterom je schopné zavrhnúť aj vlastnú mater“, „táto osoba... sa nechutným spôsobom pokúšala získať funkciu riaditeľa... aby si mohla privlastniť dlhoročné výsledky práce tejto ustanovizne. Táto povahová vlastnosť, t.j. privlastňovanie si cudzieho, sprevádza p. K. po celý život, má na to svojrázny certifikát - v roku 1995 bol obvinený a následne odsúdený pre trestný čin neoprávneného používania vecí z majetku v socialistickom vlastníctve“). ...

V masovokomunikačných prostriedkoch tak žalovaný v 1. rade ako i žalovaní v 2. až 4. rade škandalizujúcim spôsobom charakterizovali žalobcu, zverejnili informácie aj o dávno zahľadenom odsúdení žalobcu (žalovaní v 2. až 4. rade dokonca uviedli aj nesprávny rok – 1995), o ktorom sa nie jedna nezainteresovaná osoba mohla prvýkrát dozvedieť až zo zverejnenia tejto informácie. Táto informácia nemala žiadny súvis s motívom, ktorý údajne žalovaných viedol k písaniu sporných textov a nie je možné vnímať ju, vzhľadom na neexistenciu jej kontextu s názorovými rozdielmi na národnostnú otázku inak, ako zlomyselnosť s cieľom žalobcovi uškodiť.»

21.5 Skutkovým vyhlásením sťažovateľov v danej veci bol výrok o odsúdení žalobcu za trestný čin neoprávneného používania vecí z majetku v socialistickom vlastníctve. Uvedený výrok opisuje pravdivo realitu, keďže k odsúdeniu žalobcu v roku 1985 skutočne došlo. Nemožno preto takýto výrok, ktorý sa zakladá na pravdivom základe, vytykať a tvrdiť, že by sťažovatelia uvádzali v tomto bode nepravdy na adresu žalobcu alebo by výroky skresľovali pravdu.

21.6 Ostatné výroky, ktoré súdy považovali za sporné, možno hodnotiť (rovnako ako ich hodnotili súdy) ako hodnotiace úsudky. Súdy považovali tieto úsudky za „silné výrazy“, výrazy „difamačné“, ktoré majú „znevažujúcu povahu“.

21.7 Ústavný súd uznáva, že slovník zvolený sťažovateľmi bol emočný, ostrý a nevyhol sa zveličeniu. Je preto na mieste tvrdiť, že tieto mali potenciál zasiahnuť do osobnostných práv žalobcu. Avšak v žiadnom prípade nemožno tvrdiť, že by sťažovatelia úmyselne mierili svoje

slová alebo charakteristiku osoby žalobcu s cieľom zasiahnuť do cti a dôstojnosti žalobcu alebo ho hanieť ako súkromnú osobu.

21.8 Každá charakteristika osoby a činov žalobu bola výlučne v spojitosti s jeho verejným pôsobením. V článkoch nie sú pejoratívne slová, pričom výrazy ako „*intolerantnosť, zlomyseľnosť, nekompetentnosť, individuum, špinavosti, nechutným*“ nemožno považovať za neprípustné v rámci kritiky žalobcu zo strany sťažovateľov, a to vzhľadom na to KTO kritizoval, O KOM kritika bola a ČO bolo predmetom kritiky sťažovateľov.

21.9 Rovnako výroky ako „*schopné zavrhnúť aj vlastnú mater*“ a „*povahová vlastnosť, t. j. privlastňovanie si cudzieho*“ (vyslovený v súvislosti s odsúdením žalobcu), ktoré možno hodnotiť ako hodnotiace súdy zo strany sťažovateľov, nie sú schopné pre kontext, v ktorom boli použité (pozri odpoveď na otázku O KOM, ČO, KDE), znížiť zásadným spôsobom dôstojnosť žalobcu ako verejne sa angažujúcej osoby.

21.10 Nemožno preto súhlasiť so závermi všeobecných súdov, že sťažovatelia „*žalobcu verejne kriminalizujú a používajú silné výrazy, robia tak pre svoje osobné záujmy to s jediným cieľom, prinútiť žalobcu, aby nevyslovoval svoj názor*“ a ani s názorom, že „*články... objektívne vyvolávajú dojem pravdu skresľujúci, čím pôsobia difamačne... uvádzajú tvrdenia ďaleko nad rámec prípustných úsudkov, vedľa toho obsahujú nepravdivé údaje a difamačné skutkové tvrdenia a pre svoj excenzívny charakter nemôžu obstať ani ako vyjadrenie názoru*“.

22. Uvedený KTO, O KOM, ČO, KDE, KEDY a AKO test je kľúčový pre posúdenie proporcionality medzi slobodou prejavu a ochranou osobnosti, keďže z odpovedí na tieto otázky jednoznačne vyplýva, že (IVa) došlo k stretu slobody prejavu sťažovateľov a ochrany osobnosti žalobcu.

23. Primeranosť zásahu skúma ústavný súd podobne ako mnohé európske ústavné súdy na základe trojstupňového testu proporcionality (IVb).

23.1 Test proporcionality je klasicky založený na nasledujúcich troch krokoch: Prvým krokom (A) je test dostatočne dôležitého cieľa (test of legitimate aim/effect), teda test vhodnosti (Geeignetheit) – či zásah smeruje k cieľu, ktorý je dostatočne dôležitý na ospravedlnenie zásahu; a test racionálnej väzby medzi zásahom a cieľom zásahu – či daným prostriedkom (obmedzením slobody prejavu) je možné dosiahnuť akceptovateľný cieľ (ochranu cti).

23.2 Druhým krokom (B) je test nevyhnutnosti (test potrebnosti použitia daného prostriedku – zásahu (Erforderlichkeit, test of necessity, test of subsidiarity) – teda či nebolo možné použiť šetnejší zásah.

23.3 Napokon tretím krokom (C) je test proporcionality v užšom slova zmysle (Angemessenheit, test of proportionality in the strict sense, proportionate effect), ktorý zahŕňa jednak (C1) praktickú konkordanciu (praktickú súladnosť), t. j. test zachovania maxima z oboch základných práv, a jednak (C2) tzv. Alexyho vážiacu formulu, vážiaci vzorec (porov. Alexy, R. Balancing, constitutional review, and representation, ICON, Volume 3, Number 4, 2005. s 572 a nasl., zvlášť s. 575; Kosař, D. Kolize základních práv v judikatuře Ústavního soudu ČR, Jurisprudence 1/2008, s. 3 a nasl.). Příkladom praktickej súladnosti môže byť situácia, keď obec namiesto toho, aby zakázala zhromaždenie z dôvodu, že na danom mieste sa v tom istom čase koná iné zhromaždenie, umožní napr. za asistencie polície konanie oboch.

24. Ad A – Zásah do slobody prejavu sťažovateľov možno považovať za vhodný, pretože umožňuje dosiahnuť legitímny cieľ, ochranu iného základného práva, a to práva na zachovanie osobnej cti a dobrej povesti žalobcu. Je pravdou, že články sťažovateľov sa týkali verejného

pôsobenia žalobcu, avšak uvedené verejné pôsobenie nemožno oddeliť od osoby žalobcu, jeho osobnostných práv, keďže kritizovaná je stále tá istá osoba.

25. Ad B – Zásah do slobody prejavu sťažovateľov možno považovať za prostriedok ochrany práv žalobcu, pretože žalobca v prípade presvedčenia o porušení jeho osobnostných práv si svoju osobnosť chránil adekvátnym prostriedkom – žalobou o ochranu osobnosti. Inak povedané, právny poriadok poskytuje subjektom, ktoré sa domnievajú, že došlo k zásahu do ich osobnostných práv výkonom slobody prejavu tretích subjektov, ako nástroj ochrany ich osobnostných práv ochranu poskytovanú súdmi na základe žaloby o ochranu osobnosti v zmysle § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. V tomto smere potom konajúci súd ako prostriedok ochrany osobnostných práv žalobcu môže rozhodnúť o porušení osobnostných práv žalobcu a výkonom rozhodnutia rozhodnúť v prospech žalobcu, t. j. v neprospech žalovanej strany, ktorá uplatnila svoje právo na slobodu prejavu.

26. Ad C1 – V uvedenom prípade, vyplývajú z jeho podstaty, nebolo možné zachovať obidve práva popri sebe. Pri strete práva na ochranu osobnosti v konaniach na ochranu osobnosti a slobody prejavu sú odpovede A, B a C1 v zásade automatické. Kľúčovou je teda väzba formula.

27. Ad C2 – Väzba formula pracuje intenzitou zásahu. Intenzita zásahu do jedného základného práva sa pomeruje s mierou uspokojiteľnosti druhého práva v kolízii, pričom intenzita zásahu a miera uspokojenia nadobúdajú jednu z hodnôt „nízka“, „stredná“ a „podstatná“.

27.1 V prerokúvanej veci bola intenzita zásahu do práva sťažovateľov podstatná, pretože išlo o článok osôb pôsobiacich v oblasti kultúry, ktorý sa týkal otázok verejného pôsobenia žalobcu, ktorý v čase publikovania sporných článkov pôsobil ako člen Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, zaujímal stanoviská k otázkam celospoločenského charakteru a ako člen Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť mal možnosť podieľať sa na formovaní konkrétnej politiky vlády Slovenskej republiky.

27.2 Miera uspokojiteľnosti práva na ochranu osobnosti žalobcu vyplýva z odpovedí na test otázkami KTO, O KOM, ČO, KDE, KEDY a AKO hovoril, pričom ústavný súd konštatuje, že na jednej strane výroky sťažovateľov mali potenciál zasiahnuť do osobnostných práv sťažovateľa, avšak na strane druhej žalobca v čase vydania sporných článkov ako člen Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť bol povinný strpieť väčšiu mieru kritiky oproti „bežným“ občanom. Navyše, kritika pozostávala prevažne z hodnotiacich súdov, ktoré neboli výrazne explicitné, kritika nesmerovala na súkromný život žalobcu a skutkové vyhlásenie sťažovateľov (informovanie o odsúdení žalobcu v roku 1985) sa zakladalo na pravdivom, skutočnom základe. V tomto smere miera uspokojiteľnosti práv žalobcu môže byť v tomto prípade maximálne stredná.

27.3 Z uvedeného vyplýva, že podstatný zásah prevažuje strednú uspokojiteľnosť, a preto bolo nutné dať prednosť slobode prejavu sťažovateľov.

28. Ústavný súd konštatuje, že krajský súd potvrdením rozsudku okresného súdu, ktorý dal prednosť ochrane osobnosti žalobcu pred slobodou prejavu sťažovateľov, porušil napadnutým rozsudkom právo sťažovateľov na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1 ústavy a čl. 10 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

2. K namietanému porušeniu čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu napadnutým rozsudkom krajského súdu

29. Napadnutým rozsudkom krajský súd zároveň potvrdil povinnosť sťažovateľov uhradiť žalobcovi nemajetkovú ujmu vo výške 1 500 eur (M. S.), resp. ostatní traja sťažovatelia po 500 eur. Táto povinnosť uložená okresným súdom a potvrdená krajským súdom vychádzala z úsudku súdov o potrebe poskytnúť ochranu osobnostným právam žalobcu pred slobodou prejavu sťažovateľov a konštatovania neoprávneného zásahu do osobnostných práv žalobcu.

29.1 Keďže však ústavný súd dospel k záveru, že v prerokovávanom prípade bolo potrebné dať presnosť slobode prejavu, povinnosť uhradiť nemajetkovú ujmu uložená sťažovateľom nie je opodstatnená. V tomto ohľade krajský súd napadnutým rozsudkom porušil právo sťažovateľov vlastniť majetok garantované čl. 20 od. 1 ústavy a čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu (bod 1 výroku nálezu).

3. K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru

30. Pri rozhodovaní orgánov verejnej moci (t. j. aj súdov) o právach a povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v konkrétnom právom upravenom procese je nevyhnutné akcentovať princípy demokratického právneho štátu formujúce každé konanie. Tieto princípy nachádzame v ústave v čl. 46 a nasl. (právo na súdnu a inú právnu ochranu), ako aj v čl. 6 ods. 1 dohovoru (právo na spravodlivý proces).

30.1 Článok 46 ods. 1 ústavy je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v čl. 46 až čl. 50 ústavy (porov. I. ÚS 117/05). Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu je účelom práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy), ako aj práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 dohovoru) zaručiť každému prístup k súdu, čomu zodpovedá povinnosť všeobecného súdu viazaného procesnoprávnymi a hmotnoprávnymi predpismi, dodržiavanie ktorých je garanciou práva na súdnu ochranu, vo veci konať a rozhodnúť (porov. II. ÚS 88/01). Súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníka konania, je však povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (porov. v tomto zmysle IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, IV. ÚS 340/04, III. ÚS 32/07).

30.2 Súčasťou procesných záruk spravodlivého rozhodnutia, resp. minimálnych garancií procesnej povahy je, ako už bolo uvedené, taktiež právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany a z ktorého musí byť bez ohľadu na to, či sa odvolací (prípadne dovolací) súd stotožní a inkorporuje odôvodnenie rozhodnutí inštančne nižších súdov, zrejme, že sa zaoberal a vyjadril k esenciálnym otázkam vzťahujúcim sa na ním prejednávanú vec a neuspokojil sa bez ďalšieho so závermi inštančne nižších súdov (porov. napr. Helle v. Fínsko, č. 20772/92, rozsudok ESĽP z 19. 12. 1997, bod 60; Rajkovič v. Chorvátsko, č. 50943/99, rozhodnutie ESĽP o prijateľnosti z 3. 5. 2001, bod 2).

30.3 Rozhodnutie všeobecného súdu musí obsahovať dostatok skutkových a právnych záverov, pričom tieto závery nesmú byť svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené.

31. Najprv ústavný súd hodnotí, že závery všeobecných súdov o pasívnej legitimácii sťažovateľov sú ústavne korektné a udržateľné a nepredstavujú prekážku pre konštatovanie zachovania princípov spravodlivého procesu pri zodpovedaní danej otázky. Sťažovatelia nie sú

zamestnanci vydavateľstiev [nepôjde teda o zamestnanecké diela v zmysle § 90 zákona č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „autorský zákon“), kde majetkové práva (v zmysle § 19 autorského zákona, kam možno zaradiť aj zverejnenie diela; § 6 ods. 1 autorského zákona, teda článku) autora (t. j. autora článku) k zamestnaneckému dielu (t. j. samotnému článku) vykonáva vo svojom mene a svoj účet zamestnávateľ (t. j. vydavateľstvo vydávajúce periodikum, kde bol článok zverejnený)] publikujúcich periodiká či publikačné nástroje, kde boli zverejnené dotknuté články (Podduklianske novinky, týždenník DUKLA), resp. všetky články boli publikované pod vlastným menom sťažovateľov ako výsledok samostatnej tvorivej duševnej činnosti bez redakčnej záštity (Vedecký Zborník MUK) v zborníku, ktorý je z autorskoprávneho hľadiska posudzovaný v zmysle autorského zákona ako „databáza“, pri ktorej ide o súbor navzájom nezávislých diel, kde práva a povinnosti nositeľov práv k jednotlivým súčasti (dielam) databázy zostávajú zachované (podľa § 130 ods. 1 a 2 autorského zákona „databázou je súbor navzájom nezávislých diel, údajov alebo iných navzájom nezávislých materiálov systematicky alebo metodicky usporiadaných a jednotlivo prístupných elektronickými alebo inými prostriedkami bez ohľadu na formu jeho vyjadrenia. Práva nositeľov práv k jednotlivým súčasti databázy zostávajú zachované“. Podľa § 131 autorského zákona „... databázou je najmä zborník...“).

31.1 Podľa názoru ústavného súdu sa však krajský súd v napadnutom rozsudku nevysporiadal s ďalšími, pre spravodlivé a ústavne udržateľné rozhodnutie vo veci ťažiskovými premennými danej veci. Napadnuté rozsudky súdov sa nezaoberali legalitou, legitimitou a nevyhnutnosťou zásahu do slobody prejavu sťažovateľov, nevykonali test proporcionality, ktorý je štandardným nástrojom pomeriavania slobody prejavu a ochrany osobnosti. Okresný súd a následne krajský súd sa podrobne nevenovali otázke, či je legitímne a nevyhnutné zasiahnuť do slobody prejavu sťažovateľov jej obmedzením v prospech ochrany osobnosti žalobcu.

31.2 Už uvedený nedostatok napadnutého rozsudku krajského súdu postačuje na konštatovanie porušenia základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru z dôvodu jeho zjavnej neodôvodnenosti, keďže krajský súd neodpovedal v napadnutom rozsudku na právne relevantné ťažiskové otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany poskytovanej sťažovateľom v konaní o odvolaní proti rozsudku okresného súdu.

4. K namietanému porušeniu čl. 26 ods. 3 ústavy napadnutým rozsudkom krajského súdu

32. Článok 26 ods. 3 upravuje zákaz cenzúry. Cenzúra (priama cenzúra) v ústavnoprávnom ponímaní znamená najmä politicky motivovaný zásah orgánov verejnej moci do slobody prejavu dotknutého subjektu (porov. III. ÚS 308/06) spočívajúci v posudzovaní obsahu názorov, myšlienok, ideí, faktov, ako aj formu ich šírenia a zobrazenia, ktoré zamýšľa dotknutý subjekt (fyzická osoba, médium, vydavateľ a pod.) v budúcnosti šíriť (ex ante kontrola) alebo ktoré už boli verejnosti sprístupnené (ex post kontrola) s cieľom predovšetkým z politických dôvodov pozmeniť alebo úplne negovať tieto názory, myšlienky, idey alebo fakty alebo ich formu šírenia a zobrazovania (porov. mutatis mutandis III. ÚS 42/09). Charakter priamej cenzúry môže mať aj zásah do slobody prejavu spočívajúci v zákaze šírenia alebo dodatočnom zákaze šírenia určitého druhu informácií, ktoré boli v minulosti bez obmedzení šírené (napr. zákaz alebo dodatočný zákaz vydávať tlač, zákaz alebo dodatočný zákaz pôsobiť médiu na mediálnom trhu, zákaz verejnej publikovať alebo zákaz ďalej verejnej publikovať a pod.)

z dôvodov vzťahujúcich sa na dotknutý subjekt alebo obsah šírených názorov, myšlienok, ideí, ktoré dotknutý subjekt v minulosti alebo v danom čase šíril alebo šíriť chcel, ak nejde o zákaz alebo dôvody, ktoré sú ústavou alebo dohovorom ospravedlniteľné, resp. ide o zákaz a dôvody politicky motivované v zmysle politickej „nevhodnosti“ dotknutého subjektu alebo určitého druhu informácií (porov. II. ÚS 307/2014, bod 89).

33. V uvedenom prípade však sťažovateľom nebolo zabránené verejne odprezentovať informáciu alebo nebolo do obsahu informácie dodatočne (ani počiatočne) fakticky alebo materiálne zasahované zo strany orgánov verejnej moci v zmysle v predchádzajúcom bode uvedených kritérií. Napadnutý rozsudok krajského súdu ani nijako neovplyvnil právo sťažovateľov naďalej publikovať svoje názory v akejkol'vek forme.

33.1 Z uvedeného dôvodu ústavný súd konštatuje, že základné právo vyplývajúce sťažovateľom z čl. 26 ods. 3 ústavy nebolo napadnutým rozsudkom krajského súdu porušené, a preto tejto časti sťažnosti sťažovateľov nevyhovelo (bod 4 výroku nálezu).

5. Záver

34. Na základe záverov o porušení ústavných práv sťažovateľov ústavný súd v zmysle § 56 ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde zrušil napadnutý rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu). Úlohou krajského súdu bude podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde vec znova prerokovať a rozhodnúť, a to s ohľadom na závery ústavného súdu uvedené v tomto náleze.

IV.

35. Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v súvislosti s ich právnym zastupovaním advokátom JUDr. Markom Tkáčom (ďalej len „advokát“) v konaní pred ústavným súdom (bod 3 výroku nálezu).

35.1 Ústavný súd konštatuje, že predmet sporu pred ústavným súdom nie je možné oceniť peniazmi. Ústavný súd vo veci sťažovateľov viedol jedno konanie na základe jednej sťažnosti podanej sťažovateľmi. Ústavný súd preto pri priznaní úhrady trov právneho zastúpenia vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

35.2 Ústavný súd priznal sťažovateľom úhradu trov právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby v roku 2016 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie návrhu). Ústavný súd nepriznal náhradu trov právneho zastúpenia za podanie repliky, keďže sťažovatelia v nej neuviedli žiadne argumenty, ktoré by napomohli rozhodnutiu vo veci samej.

35.3 Podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky bola v 1. polroku roka 2015 (§ 1 ods. 3 vyhlášky) priemerná mesačná mzda v hospodárstve Slovenskej republiky 858 eur (z toho jedna šestina v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 143 eur a jedna stotina v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 8,58 eur).

35.4 Za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2016 patrí odmena v sume 143 eur, preto trovy právneho zastúpenia pre jedného sťažovateľa v roku 2016 (za dva úkony právnej služby) predstavujú sumu 286 eur. Táto základná sadzba tarifnej odmeny sa znižuje o 50 % (§ 13 ods. 2 vyhlášky), pretože išlo o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb, t. j. znižuje sa na sumu 143 eur za dva úkony právnej služby v roku 2016 v prípade jedného sťažovateľa.

35.5 Ústavný súd priznal úhradu trov právneho zastúpenia 4 sťažovateľom za 2 úkony právnej služby v roku 2016 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky spolu v sume 572 eur (4 sťažovatelia x 143 eur za dva úkony právnej služby v prípade jedného sťažovateľa) a 2 x režijný paušál v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky spolu v sume 68,64 eur [4 sťažovatelia x 17,16 eur (2 x 8,58 eur)]. Podľa zoznamu daňových subjektov registrovaných pre DPH vedeného Finančným riaditeľstvom Slovenskej republiky nie je advokát sťažovateľov daňovým subjektom registrovaným pre DPH. Ústavný súd priznal sťažovateľom úhradu trov právneho zastúpenia spolu v sume 640,64 eur.

K odôvodneniu rozhodnutia pripája odlišné stanovisko sudcu Ladislav Orosz.

Odlišné stanovisko sudcu Ladislava Orosza

Podľa § 32 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov pripájam svoje odlišné stanovisko k odôvodneniu nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 439/2016-60 z 27. októbra 2016 (ďalej len „oponovaný nálež“), ktorým ústavný súd rozhodol o porušení základných práv M. S., J. V., N. V. a L. P. (ďalej len „sťažovatelia“) podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 26 ods. 1 v spojení s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva podľa čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva podľa čl. 10 ods. 1 v spojení s právom podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) výrokom rozsudku Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 19 Co 302/2015-312 z 1. decembra 2015 (ďalej len „napadnutý rozsudok krajského súdu“), ktorým potvrdil rozsudok Okresného súdu Svidník (ďalej len „okresný súd“) č. k. 4 C 196/2012-217 z 26. marca 2015 v jeho III., V., VI. a VII. výroku, zrušil označený výrok napadnutého rozsudku krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V úvodnej časti môjho odlišného stanoviska k odôvodneniu oponovaného nálezu považujem za potrebné uviesť, že v plnom rozsahu rešpektujem v zásade výhradnú „licenciu“ sudcu spravodajcu na to, akým spôsobom (štýlom) a formou, premietne kľúčové právne názory ústavného súdu do finálnej podoby odôvodnenia rozhodnutia. Aj keď sa v mnohých prípadoch nestotožňujem s právnym jazykom, resp. výrazovými prostriedkami, ktoré sudca spravodajca použije pri vyhotovovaní konečného rozhodnutia, svoje právo pripojiť k nemu odlišné stanovisko (len) k jeho odôvodneniu využívam len vo výnimočných prípadoch, a to najmä vtedy, ak sú v odôvodnení oponovaného rozhodnutia obsiahnuté právne názory, s ktorými zásadne nemôžem súhlasiť, zároveň však ide o také právne názory, ktoré nespochybňujú podstatu predmetného meritórneho rozhodnutia, a teda mi umožňujú, aby som pri hlasovaní podporil jeho výrok. Tak robím aj vo vzťahu k oponovanému nálezu, ktorého výrok som hlasovaním podporil, zároveň ale považujem za žiaduce aspoň stručne vysloviť svoje výhrady k niektorým právnym záverom, ktoré sú v ňom obsiahnuté.

Súhlasím so záverom vyjadreným v oponovanom náleze, v zmysle ktorého zásah krajského súdu do slobody prejavu sťažovateľov nebol primeraný, keďže krajský súd a pred ním okresný súd, pri hodnotení inkriminovaných publikačných výstupov sťažovateľov nezohľadnili dostatočne

- postavenie sťažovateľov ako predstaviteľov kultúrneho života, od ktorých sa očakávajú vyjadrenia k zásadným otázkam verejného záujmu v danom regióne, ku ktorým nepochybne patria aj etnické vzťahy (bod 16 oponovaného nálezu),

- skutočnosť, že žalobca bol v čase publikovania inkriminovaných článkov verejne činnou osobou, ktorá musí znášať vyššiu mieru kritiky ako „bežné“ súkromné osoby (bod 17 oponovaného nálezu),

- predmet inkriminovaných článkov zameraný primárne na verejné vystúpenia žalobcu ako verejne činnnej osoby (bod 18 oponovaného nálezu).

Na druhej strane mám výhrady proti časti odôvodnenia oponovaného nálezu, v ktorej sa vyhodnocuje *„Ako boli informácie v inkriminovaných článkoch formulované“* (bod 21 oponovaného nálezu). V zhode so závermi vyjadrenými v napadnutom rozsudku krajského súdu sa domnievam, že „slovník“, ktorý sťažovatelia v inkriminovaných článkoch použili, obsahuje celý rad výrazov, ktoré pôsobia *„difamačne“*, resp. majú *„znevažujúcu podobu“*, a sú preto aj podľa môjho názoru na hranici ústavnej tolerovateľnosti. Nemôžem sa napr. stotožniť s hodnotením sudcu spravodajcu vyjadreným v odôvodnení oponovaného nálezu, v zmysle ktorého výroky ako *„schopné zavrhnúť aj vlastnú mater“* a *„vlastnosť, t. j. prívlastňovanie si cudzieho“* nie sú spôsobilé *„znižit’ zásadným spôsobom dôstojnosť žalobcu ako verejne sa angažujúcej osoby“*. Za zvlášť zarážajúce považujem to, že takéto výrazové prostriedky použili práve sťažovatelia ako osoby pôsobiace vo sfére kultúry, ktoré by mali svojimi publikačnými výstupmi kultivovať spoločenské prostredie, a nie naopak vulgarizovať ho. Ak som sa v konečnom dôsledku priklonil k hodnoteniu tejto formy prejavov sťažovateľov ako ústavne udržateľných, tak som to urobil aj v kontexte so skutočnosťou, že inkriminované články boli „primeranou“ reakciou na verejné vystúpenia, resp. výroky žalobcu, ktoré sa podľa môjho názoru nachádzajú za hranicami elementárnej slušnosti.

V nadväznosti na už uvedené považujem za žiaduce vo svojom odlišnom stanovisku zdôrazniť, že v konkrétnych okolnostiach posudzovanej veci nevidím postup krajského súdu po vrátení veci na ďalšie konanie „čierno-bielo“, t. j. opätovné rozhodnutie krajského súdu (po vysporiadaní sa s výhradami obsiahnutými v odôvodnení oponovaného nálezu, pozn.) vo veci sťažovateľov podľa môjho názoru nemusí nutne viesť k rozhodnutiu v ich prospech. V tejto súvislosti poukazujem na skutočnosť, že ústavný súd (aj vďaka mojej pripomienke) v bode 1 výroku oponovaného nálezu vyslovil porušenie slobody prejavu garantovanej prostredníctvom čl. 26 ods. 1 ústavy a čl. 10 ods. 1 dohovoru v spojení s porušením základného práva na súdnu ochranu garantovaného prostredníctvom čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie garantovaného prostredníctvom čl. 6 ods. 1 dohovoru, čo vytvára priestor na opätovné prehodnotenie čiastkových záverov krajského súdu, ktoré v konečnom dôsledku môže viesť aj k tomu, že sťažovatelia nebudú v spore pred všeobecnými súdmi úspešní.